

PÉCSI TUDOMÁNYEGYETEM
Egészségtudományi Kar

SPORT- ÉS EGÉSZSÉGTUDOMÁNYI füzetek

V. évfolyam, 2. szám
2021

SPORT- ÉS EGÉSZSÉGTUDOMÁNYI FÜZETEK

Felelős kiadó:

Prof. dr. Ács Pongrác
a Pécsi Tudományegyetem Egészségtudományi Kar dékánja

Felelős szerkesztő:

Dr. Rétsági Erzsébet c. egyetemi tanár
Pécsi Tudományegyetem Egészségtudományi Kar

Szerkesztőbizottság:

Prof. Dr. Betlehem József
Prof. Dr. Figler Mária
Dr. habil. Oláh András
Prof. Dr. Ács Pongrác
Dr. habil. Lampek Kinga
Dr. Morvay-Sey Kata
Dr. Tigyiné Dr. Pusztafalvi Henriette
Dr. Deutsch Krisztina
Dr. Elbert Gábor
Prof. Dr. Józef Bergier †
Prof. Dr. Bácsné. Prof. Dr. Bába Éva
Dr. Stocker Miklós

Olvasószerkesztő:

Fodor-Mazzag Kitti

Nyelvi lektor:

Prof. Dr. Tóth Miklós (angol nyelv)
Dr. Morvay-Sey Kata (német nyelv)

Kiadja a Pécsi Tudományegyetem Egészségtudományi Kara, Pécs
2021. 5. évfolyam. 2. szám
Megjelenik negyed évente

DOI 10.15170/SEF.2021.05.02

ISSN 2560-0680 (Nyomtatott)
ISSN 2560-1210 (Online)

TARTALOMJEGYZÉK

Koroknay Zsuzsa, Almási Ádám

Iskolai teniszprogram vizsgálata utánpótlásnevelés tekintetében
The School Tennis Programme Regarding Youth Education 3

Nagy Tamás, Filó Csilla

Férfi kézilabdázók teljesítmény és izomszázalék változásainak hosszmetzeti vizsgálata verseny, felkészülési és pihenő időszakokban
Longitudinal study of changes the performance of muscle percentage among male handball players during competition and rest periods 22

Meisznerné Kuklek Noémi, Pusztafalvi Henriette

Munkaerőpiaci Integráció Lehetőségei Egy Esettanulmányhoz Kapcsolódóan
Opportunities For Vocational Integration In Connection With A Case Study 31

Novák Pál , Szentei András

Miért sport az e-sport és miért nem az?
Why eSport is a sport and why it is not? 48

KOROKNAY ZSUZSA, ALMÁSI ÁDÁM

ISKOLAI TENISZPROGRAM VIZSGÁLATA UTÁNPÓTLÁSNEVELÉS TEKINTETÉBEN

THE SCHOOL TENNIS PROGRAMME REGARDING YOUTH EDUCATION

Absztrakt

Bevezetés: A sport és a fizikai aktivitás egészségünk megőrzésében kiemelkedő szerepet tölt be. Számos pozitív hatása figyelhető meg, emiatt is fontos, hogy már fiatalkorban megszerettesük a sportot a gyermekekkel. Tenisz esetében erre kiváló lehetőséget teremt az iskolai teniszprogram, ami a mindennapos testneveléssel összeegyeztethető.

Célkitűzések, hipotézisek: Tanulmányunk célja, hogy feltérképezzük az iskolai teniszprogram elterjedését, valamint felmérjük a program hogyan és milyen mértékben képes hozzájárulni a tenisz iránti elköteleződéshez.

Anyag és módszerek: Kutatásunk során primer és szekunder vizsgálatokat is végrehajtottunk. Szekunder vizsgálat segítségével meghatároztuk az iskolai teniszprogram országos lefedettségét. Primer kutatás során online kérdőíves megkérdezést hajtottunk végre a debreceni tenisz utánpótlás körében (n=50). A statisztikai vizsgálatokat SPSS program segítségével hajtottuk végre, melynek keretében leíró statisztikát és keresztáblás vizsgálato-

kat végeztünk.

Eredmények: Az iskolai teniszprogram központiasodása figyelhető meg, ugyanis a partner iskolák 24,2%-a Budapesten, míg további 14,3%-a Pest megyében található. A debreceni utánpótlás tagjainak 62%-a részt vett korábban az iskolai teniszprogramban, többségük „szintet lépve” egyesületi tagsággal is rendelkezik már (51,6%; n=50). Azok, akik egyesületi tagsággal és iskolai program részvétellel (32%; n=50) is rendelkeznek inkább csoportos (62,5%; n=27), valamint mindkét foglalkozási típust helyezik előtérbe (31,25%; n=27). Ellentétben azokkal, akik egyesületi tagsággal rendelkeznek, de nem vettek részt a programban (22%; n=50), hiszen ők inkább az egyéni edzésekre fektetik a hangsúlyt (54,5%; n=27).

Következtetések: Eredményeink alapján megállapítható, hogy az iskolai teniszprogram országosan működő utánpótlásnevelési projekt. A debreceni tenisz utánpótlás körében végzett felmérés jól mutatja, hogy a játékosok többsége részt vett korábban iskolai teniszprogramban, melyet hasznosnak ítéletek meg.

Kulcsszavak: utánpótlás nevelés, iskolai teniszprogram, tenisz

Abstract

Introduction: Sport and physical activity have an important role in our health. Many positive effects are observed, that is why it is important to get the children keen on sport. In the case of tennis, the school tennis programme provides an excellent opportunity for this, which is compatible with everyday physical education.

Objectives, hypotheses: The aim of our study is to determine the coverage of the school tennis programme, and do research into how (and to what extent) the program can contribute to a commitment to tennis.

Materials and methods: In our examination, we do primary and secondary research too. We determined the coverage of the school tennis programme in Hungary by secondary research. During the primary research, we made an online questionnaire survey among the tennis youth in Debrecen ($n = 50$). Statistical analyses were performed with help by SPSS program, which was descriptive statistics and cross-tabulation.

Results: The 24.2% of the partner schools are located in Budapest, furthermore 14.3% are located in Pest County. Therefore it can be said the school tennis programme is centralised. In Debrecen, 62% of the mem-

bers of the youth tennis team previously participated in the school tennis programme, and now the most of them have also association membership (51.6%; $n = 50$). Whom participated in school tennis programme and also have association membership (32%; $n = 50$) prefer the groups training (62.5%; $n = 27$) and both types of training (31.25%; $n = 27$). However those who have association membership but did not participate in the programme (22%; $n = 50$) prefer the individual training (54.5%; $n = 27$).

Conclusions: Based on our research, it can be seen that, the school tennis programme is a nationwide youth education project. The survey showed that, the majority of the players previously participated in the school tennis programme, which was of use to them.

Keywords: youth education, school tennis programme, tennis

Bevezetés

A fizikai aktivitás és a sport alapvető fontosságú egészségünk megőrzése érdekében, valamint jólétünk szempontjából (Laczkó és Melczer, 2015; Lévai et al., 2018). A sport társadalmi funkciója jelentős, hiszen hozzájárul a társadalmi kohézió és integráció létrejöttéhez, továbbá lehetőséget biztosít a felelősség, a tolerancia, az együttműködés, a konfliktuskezelés fejlesztésére, gyakorlására (Bíróné Nagy, 2011; Rétsági et al., 2011; Laczkó és Rétsági, 2015). A társadalom és az egyén egészség-magatartásának formálása fiatal

korban alapozható meg a legjobban (Bartha és Kovács, 2012). Mindezek végett érdemes már fiatal korban megismertetni a sportot a mozgás-, játék és sportműveltség kialakítása céljából, melyre további lehetőséget biztosít a mindennapos testnevelés az alapfokú és középfokú tanulmányokat folytató gyermekek számára. A mindennapos testnevelés hazánkban 2012. szeptember 1-jétől lépett életbe minden köznevelési intézményben, a Nemzeti Köznevelésről szóló CXC. törvény alapján (Nemzeti köznevelési törvény, 2011; Kormányrendelet, 2012). A törvény célja, hogy olyan köznevelési rendszer kerüljön megalkotásra, amely elősegíti a gyermekek, fiatalok harmonikus lelki, testi és értelmi fejlődését. Készségeiket, képességeiket, ismereteiket, jártasságaikat, érzelmi és akarati tulajdonságaikat, valamint műveltségük életkori sajátosságainak megfelelő és tudatos fejlesztése történjen meg a köznevelési rendszerben (Nemzeti köznevelés törvény, 2011). Kiemelt célja a nevelés-oktatás eszközeivel a társadalmi leszakadás megakadályozása és a tehetséggondozás, valamint az egészségesebb társadalom megteremtése testnevelés és egyéb iskolai sporttevékenységek szervezése révén (Nemzeti köznevelés törvény, 2011; Hajdúné et al., 2015). A mindennapos testnevelés szakaszosan került bevezetésre, és a 2015/2016-os tanévre vált teljessé, ugyanis először ebben az évben volt kötelező 8-tól 12-ik osztályosok számára (Hajdúné et al., 2015; Herpainé et al., 2018). Számos pozitív hatás mellett fontos azonban

megemlíteni azt is, hogy az infrastrukturális fejlesztések elengedhetetlenek, ugyanis az általános iskolák, gimnáziumok, szakközépiskolák tornatermei egyre terheltebbé, zsúfoltabbá váltak a program bevezetését követően (Fehérvári–Híves, 2019). Ezen negatív hatás kiküszöbölése végett lehetőség van, a mindennapos testnevelés öt alkalmából kettőt „igazoltan hiányozni” (Nemzeti köznevelés törvény, 2011). A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvény 27. § (11) bekezdésében meghatározásra került azon tanulók köre, akik erre jogosultak:

- a) a kerettanterv testnevelés tantárgyra vonatkozó rendelkezéseiben meghatározott oktatásszervezési formákkal, műveltségterületi oktatással,
- b) iskolai sportkörben való sportolással,
- c) versenyszerűen sporttevékenységet folytató igazolt, egyesületi tagsággal rendelkező vagy amatőr sportolói sportszerződés alapján sportoló tanuló kérelme alapján a tanévre érvényes versenyengedélye és a sportszervezete által kiállított igazolás birtokában a sportszervezet keretei között szervezett edzéssel,
- d) *sportszervezetben legalább heti két óra sporttevékenységet folytató tanuló kérelme alapján - amennyiben délután szervezett testnevelés órával ütközik - a félévre érvényes, a sportszervezet által kiállított igazolással felmentést kap. A tenisz sportág megismertetésére is kiváló lehetőség a mindennapos testnevelés, ugyanis a Magyar Tenisz Szövetség egyik programja ezzel összeegyeztethető. A program nemzetközi

viszonylatban már 1995-be elindult az ITF (International Tennis Federation) és ETA (mára Tennis Europe néven) kezdeményezésére. A kezdeményezés azzal a céllal indult el, hogy megtartsák a fiatalok érdeklődését a tenisz iránt (Magyar Tenisz Szövetség, 2021a). Az iskolatenisz a legeredményesebb módszer a tenisz megismertetésére a kisgyermek számára vidám, aktív program keretében, játékos alapon. A szabályrendszer leegyszerűsített és a technikai tudásátadás is könnyen kivitelezhető (Magyar Tenisz Szövetség, 2021b). Fontos kiemelni, hogy az utánpótlás nevelés során figyelemmel kell kísérni a játékos fejlődését, valamint értékelni kell a teljesítményét (Kolman et al., 2021), hiszen a viszszafejtés döntő szerepet játszhat a tenisz folytatásában a szülői támogatás mellett (Gould et al., 2008; Knight és Holt, 2014). A kezdeményezés éves célkitűzése, hogy több mint 350.000 fiatalal ismertesse meg a teniszt. Az ITF azt reméli, hogy az iskolatenisz program beindítása segít abban, hogy a tenisz mindenki számára elérhető legyen (Magyar Tenisz Szövetség, 2021b). Zetou et al. (2012) tanulmányában ötödik osztályos általános iskolai hallgatókat vizsgáltak a tenisz elsajátítása kapcsán. A felmérésben hatvankét gyermek vett részt két csoportban, hogy össze tudják hasonlítani a hagyományos illetve a programbeli edzőmunkát. Eredményeik rávilágítottak arra, hogy a tanulók technikai készségeik és eredményességük a program során fejlődött, továbbá elégedettek voltak a programmal, valamint szándékukat

fejezték ki a teniszben való jövőbeli részvételükkel is (Zetou et al., 2012). Zetou és munkatársai (2014) egy újabb felmérés során igazolták korábbi kutatásuk eredményeit, illetve kiegészítettek azzal, hogy a program a gyermekek önhatékonyság fejlesztésére is kiválóan alkalmas. A technikai javulást leginkább a fonák ütés kivitelezésében vizsgálták és figyelték meg (Zetou et al., 2012; Zetou et al., 2014; Koronas, 2018a; Koronas, 2018b).

Célkitűzés

Kutatásunk során azt a célt tűztük ki, hogy megvizsgáljuk a diákok mindennapjaiba bevezetett újítások és programok hogyan és milyen mértékben járulnak hozzá a tenisz sportág iránti elköteleződéshez. Az iskolai teniszprogram működési keretét és szabályozását kívánjuk vizsgálni annak érdekében, hogy a programba való bekapcsolódás lehetőségeit és feltételeit összegezzük. Célunk feltérképezni, hogy az iskolai teniszprogramban való részvétel mennyire figyelhető meg a jelenlegi debreceni utánpótlási közegben és annak hatásai hogyan nyilvánulnak meg.

Hipotézisek

- H1: Az iskolai teniszprogram országosan működő utánpótlásnevelési program.
- H2: Az iskolai teniszprogram működése, illetve a megrendezésre kerülő versenyek szabályozottak, szövetségi felügyelet mellett zajlanak.
- H3: Az utánpótláskorú fiatal teniszezők többsége (több mint 50%) részt vett iskolai teniszprogram-

ban.

H4: Az iskolai teniszprogramot a megkérdezettek (akik részt vettek benne) hasznosnak találták, és többségében (több mint 50%) elégedettek voltak az infrastrukturális körülményekkel.

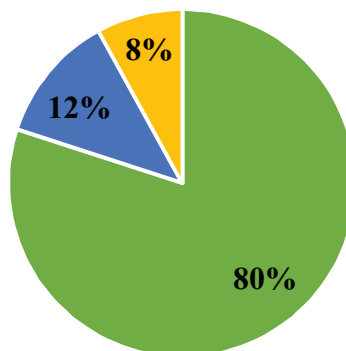
Anyag és módszerek

Kutatásunk során primer és szekunder vizsgálatokat hajtottunk végre. Primer vizsgálatként kérdőíves megkérdezést hajtottunk végre online formában. A kérdőíves kutatásunk során a megkérdezettek a tenisz sportágban jelenleg is résztvevő debreceni utánpótláskorú gyerekek voltak. A kutatásban résztvevők száma 50 fő volt. Az alanyok életkora 8-17 év között alakult, és minden életkorból legalább 2 fő részt vett a kutatásban. A válaszadók átlagéletkora 12,34 (SD= 2,3). Fontosnak tartjuk kiemelni, hogy a kérdőíves megkérdezésben a teniszezők szülői beleegyezéssel vettek részt; a fiatalabb játékosok pedig szülői segítséggel töltötték

ki kérdőívünket online formában. Az általunk összeállított kérdőív kiértékelését IBM SPSS Statistics 27. program segítségével készítettük el. A kiértékelés során leíró statisztikát és kereszt-táblás vizsgálatokat alkalmaztunk.

A kitöltők nem szerinti megoszlása a következőképpen alakult: 38%-a nő, míg 62%-a férfi. Ez a százalékos megoszlás is alátámasztja a magyar tenisz utánpótlásában tapasztaltak; ugyanis az utánpótlás versenyek rendezése során inkább a férfiak nagyszámú jelenléte figyelhető meg, viszonylag kevés női játékos mellett. A kérdőíves felmérésben a 12 éves és a 8 éves korosztály vett részt a legnagyobb arányban. A kutatás során rákérdeztünk az állandó lakhelyre is, amit az 1. ábra szemléltetni is fog. A megkérdezésben résztvevők 80%-nak Debrecenben, míg 12%-nak városban és 8%-nak kisebb településen van az állandó lakhelye. Tehát a debreceni utánpótlásban inkább a helyi kötődéssel rendelkező gyerekek vannak jelen.

Lakóhely szerinti megoszlás

■ Debreceni ■ Város ■ Község/falu/tanya

1. ábra: Megkérdezettek lakóhely szerinti megoszlása (n=50)

(Forrás: Saját szerkesztés)

Tanulmányunk szekunder kutatási részét dokumentum- és tartomelemzés adta, így kvantitatív kutatás mellett kvalitatív vizsgálatot is végrehajtottunk. A dokumentumelemzés lényege a vizsgált anyagban fellelhető összefüggések, sajátosságok tanulmányozása, a kutatás során kinyert fontos információk strukturált formába rendezése (Mayer, 2011). Mindezt az iskolai teniszprogram és annak versenyei mentén végeztük el, annak érdekében, hogy megismerjük és bemutassuk a program és a versenyek körülményeit és feltételrendszerét. Dokumentumelemzés során a Magyar Tenisz Szövetség honlapján található nyilvánosan elérhető anyagokat, dokumentumokat és szabálykönyvet használtuk fel, (Magyar Tenisz Szövetség, 2021a; 2021b; 2021c; 2021d; 2021e; 2021f) melynek fókuszában az iskolai teniszprogram versenye állt. A versenyszervezés feltételeit, a programban résztvevő jogosultak körét, valamint az együttműködésben résztvevők kötelezettségeit vizsgáltuk elsősorban.

Eredmények

Iskolai teniszprogram versenyeinek részletes bemutatása

Az iskolatenisz programban meghirdetett versenyeken csakis azok a tanulók vehetnek részt, akinek az iskolája szerepel a Magyar Tenisz Szövetség (továbbiakban: MTSZ) iskolatenisz programjának nyilvántartásában, továbbá olyan versenyző, kinek egyesülete szakmai kapcsolatban van lesterződött iskolával. Az iskola és

mini-tenisz programban meghirdetett korosztályok 2014/2015-ös tanévtől megegyeznek.

A versenyekre az iskolaigazgató és/vagy testnevelő tanár rendelkezik nevezési jogosultsággal. A versenykiírásban megadott módon történik a nevezés online formában, viszont az iskoláknak a minimális induló létszáma meghatározott, 4 fő. Ez a kritérium az iskolatenisz programban való részvétel egyik meghatározó feltétele. A programban meghirdetett versenyeken nemcsak érvényes versenyengedéllyel rendelkező iskolatenisz gyermek indulhat, hanem lehetőséget biztosítanak versenyengedéllyel nem rendelkezők számára is. Az iskolatenisz programban való részvételhez, illetve versenyek megszervezéséhez és lebonyolításához egy háromoldalú megállapodás szükséges. A megállapodás az MTSZ, az együttműködő iskola és versenyeztető klub között jön létre.

Az MTSZ a program sikeres lebonyolításához a következőket biztosítja:

- a programban résztvevő edzők vagy testnevelők számára évente oktatói továbbképzést szervez
- versenyzési lehetőség biztosítása a résztvevő iskolák sportolni vágyó diákjai számára országos és régiós versenyrendszerben
- az MTSZ által meghirdetett pályázatokra jelentkezési lehetőségeket biztosít az együttműködő iskolák számára, amelyek lehetnek: versenyrendezési-, továbbképzés szervezési-, új felszerelésekre kiírt támogatások.

Az iskoláknak a következőket kell biztosítani a programban való részvételhez:

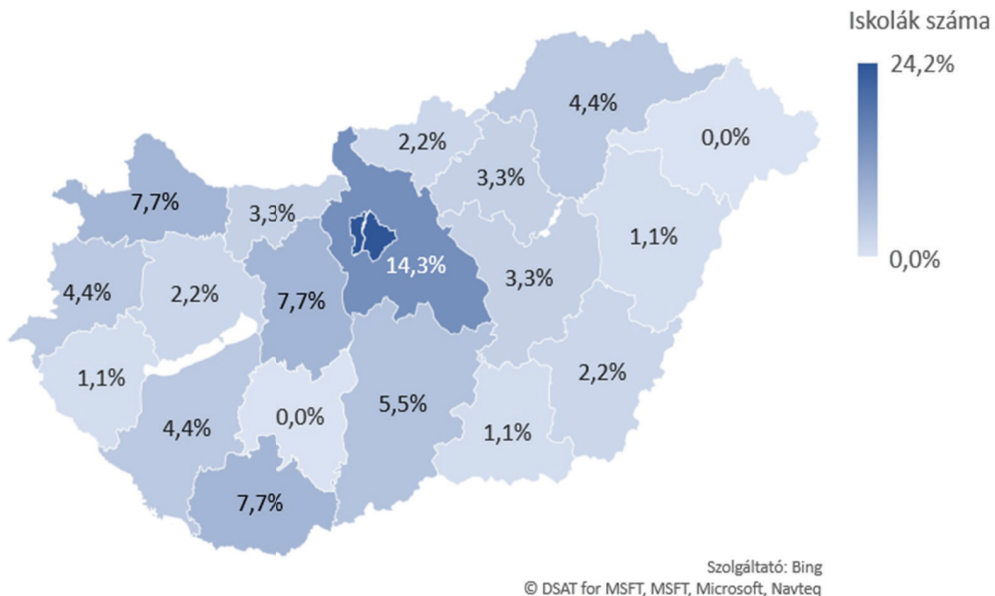
- megfelelő sportpályák biztosítása
- tanévenként 30-40 foglalkozás feltételeinek megteremtése
- a program keretein belül nyújtott felszerelések rendeltetésszerű használata, minőségének megóvása, elszámolása átvételi elismervény alapján
- diákolimpián és iskolatenisz versenyen való részvétel
- beszámoló készítése az iskolában történő program éves munkájáról

A beszámolónak tartalmaznia kell kezdő és a befejező létszámot, gyermekek nevét, osztályát, óravázlatát, versenyeken való részvételt és eredményeit, megvalósított órák számát, illetve egyéb tevékenységeket.

A megállapodásban résztvevő harmadik fél az egyesület, akinek a következőket kell biztosítania:

- szakmai segítségnyújtás, iránymutatás
- ügyes kezű gyerekek számára versenyek biztosítása
- eszközigeny szolgáltatása
- az iskola részéről történő további igények kielégítése

Az iskolatenisz programban 91 együttműködő partnere van az MTSZ-nek, melynek területi megoszlását a 2. ábra szemlélteti. Országos szinten kizárólag Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében és Tolna megyében nincsen közreműködő iskola. Előbbi megye kimaradása a programból azért is meglepő, hiszen Magyarország elsőszámú férfi teniszezője nyíregyházi kötődésű.

2. ábra: Az iskolatenisz programban résztvevő iskolák területi megoszlása (Forrás: Saját szerkesztés a Magyar Tenisz Szövetség (2021d) alapján)

Ahogy a térkép is mutatja a legtöbb csatlakozott iskola Budapesten található, amely a teljes sokaság 24,2%-át teszi ki, további 14,3% is Pest megyei székhellyel rendelkezik. Magasabb részvételi arány figyelhető meg Baranya, Fejér, Győr-Moson-Sopron megyében (7,7%). Az ország többi területi egységében 5% alatti részvételi arány tapasztalható. Ezek alapján megállapítható, hogy a központi területi egységekben (Budapest és Pest megye) található a résztvevők közel 40%-a, ezáltal az iskolai teniszprogram és annak versenyei esetében központosodás figyelhető meg.

Debreceni utánpótlás kérdőíves felmérése

Az alábbi táblázatban (1. táblázat) SPSS szoftver segítségével keresztábrát készítettünk annak érdekében, hogy választ kapjunk arra a kérdésre, hogy hogyan befolyásolja a teniszben eltöltött évek száma a foglalkozás típusát. A foglalkozásokat annak jellege szerint két különböző fajtára bonthatjuk: egyéni és csoportos, illetve vannak olyanok, akik mindkettőn részt vesznek. A kérdőívben a teniszben eltöltött évek számát a következő intervallumokra osztottuk: kevesebb, mint 1 éve; 1-3 éve; 3-5 éve; több mint 5 éve teniszeznek.

Az 1. táblázat alapján megállapítható, hogy a megkérdezettek 6%-a kevesebb, mint 1 éve teniszeznek, 42%-a 1-3 éve, 30%-a 3-5 éve és 22%-a több mint 5 éve üzi ezt a sportágat. A kitöltők 24%-a egyéni órákon, 50%-a csak

csoportos edzéseken és 26%-a mindkét foglalkozás típuson részt vesz.

A keresztábra alapján elmondható, hogy azon válaszadók közül, akik kevesebb, mint egy éve teniszeznek, egy gyermek sem jár csak és kizárólag egyéni foglalkozásra, hanem csoportos vagy mindkét foglalkozási típus keretében tanulják a teniszt. A csak magánóra járók 50%-a 1-3 éve, 16,7%-a 3-5 éve és 33,3%-a több mint 5 éve teniszeznek. Akik kizárólag csoportos órákra járnak azok 4%-a kevesebb, mint 1 éve, 56%-a 1-3 éve, 36%-a 3-5 éve és 4%-a több mint 5 éve teniszeznek. Akik mindkét foglalkozás típusra járnak, azok 15,4%-a kevesebb, mint 1 éve, 7,7%-a 1-3 éve, 30,8%-a 3-5 éve, 46,2%-a több mint 5 éve teniszeznek. Mindezek alapján megállapítható, hogy a kezdeti szakaszban a gyerekek nem egyedül járnak teniszezni, hiszen edzői útmutatásra van szükségük az alapok elsajátításához, illetve korukat tekintve a játékosság is fontos, így a csoportos foglalkozások ideálisak a számukra. Azonban nem tapasztalható egyenes arányosság a sportágban eltöltött idő és a kizárólag egyéni foglalkozásban résztvevők száma között (nincs szignifikáns kapcsolat; p érték ugyan kisebb, mint 0,05, azonban több cellában is ötnél kevesebb elemszám található, így ez nem egyértelműsíthető). A kizárólag csoportos edzéseken résztvevők aránya a sportágban eltöltött idő előrehaladtával csökken. Minél több ideje teniszeznek valaki, annál nagyobb a valószínűsége, hogy egyéni és csoportos foglalkozásra is jár.

1. táblázat: Hogyan befolyásolja a teniszben eltöltött évek száma a foglalkozás típusát

			foglalkozások típusa			Összesen
			egyéni	csoportos	mindkettő	
Teniszrel töltött évek száma	kevesebb, mint 1 éve	fő	0	1	2	3
		eltöltött év szerinti megoszlás	0,00%	33,30%	66,70%	100,00%
		foglalkozás szerinti megoszlás	0,00%	4,00%	15,40%	6,00%
		összeshez viszonyított arány	0,00%	2,00%	4,00%	6,00%
	1-3 éve	fő	6	14	1	21
		eltöltött év szerinti megoszlás	28,60%	66,70%	4,80%	100,00%
		foglalkozás szerinti megoszlás	50,00%	56,00%	7,70%	42,00%
		összeshez viszonyított arány	12,00%	28,00%	2,00%	42,00%
	3-5 éve	fő	2	9	4	15
		eltöltött év szerinti megoszlás	13,30%	60,00%	26,70%	100,00%
		foglalkozás szerinti megoszlás	16,70%	36,00%	30,80%	30,00%
		összeshez viszonyított arány	4,00%	18,00%	8,00%	30,00%
	több, mint 5 éve	fő	4	1	6	11
		eltöltött év szerinti megoszlás	36,40%	9,10%	54,50%	100,00%
		foglalkozás szerinti megoszlás	33,30%	4,00%	46,20%	22,00%
		összeshez viszonyított arány	8,00%	2,00%	12,00%	22,00%
Összesen:	fő	12	25	13	50	
	eltöltött év szerinti megoszlás	24,00%	50,00%	26,00%	100,00%	
	foglalkozás szerinti megoszlás	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	
	összeshez viszonyított arány	24,00%	50,00%	26,00%	100,00%	

(Forrás: Saját szerkesztés)

A kevesebb, mint 1 éve teniszezők száma torzítja az arányokat, mivel a megkérdezésben csak alacsony létszámban szerepeltek azok, akik teljesen kezdők. Kérdőívünkben kitértünk az infrastrukturális feltételek megfelelőségére, valamint az iskolai tenisz program hasznosságára (2. táblázat).

A keresztábra elemzés alapján elmondható, hogy a megkérdezettek 6,5%-a szerint inkább nem volt hasznos, míg a többség szerint hasznos volt az iskolai teniszprogram (inkább hasznos: 12,9%; teljes mértékben hasznos: 80,6%). A kitöltők 16,1%-a úgy vélekedett, hogy az infrastruktúra nem volt

2. táblázat: A teniszhez szükséges infrastruktúra és az iskolai teniszprogram hasznosságának kapcsolata

			megfelelőek-e a körülmények, feltételek a teniszezéshez			Összesen
			inkább nem megfelelő	inkább megfelelő	teljes mértékben megfelelő	
hasznos volt-e az iskolai teniszprogram	inkább nem volt hasznos	fő	1	1	0	2
		hasznosság szerinti megoszlás	50,00%	50,00%	0,00%	100,00%
		körülmények szerinti megoszlás	20,00%	7,10%	0,00%	6,50%
		összeshez viszonyított arány	3,20%	3,20%	0,00%	6,50%
	inkább hasznos volt	fő	0	3	1	4
		hasznosság szerinti megoszlás	0,00%	75,00%	25,00%	100,00%
		körülmények szerinti megoszlás	0,00%	21,40%	8,30%	12,90%
		összeshez viszonyított arány	0,00%	9,70%	3,20%	12,90%
	teljes mértékben hasznos volt	fő	4	10	11	25
		hasznosság szerinti megoszlás	16,00%	40,00%	44,00%	100,00%
		körülmények szerinti megoszlás	80,00%	71,40%	91,70%	80,60%
		összeshez viszonyított arány	12,90%	32,30%	35,50%	80,60%
Összesen	fő	5	14	12	31	
	hasznosság szerinti megoszlás	16,10%	45,20%	38,70%	100,00%	
	körülmények szerinti megoszlás	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	
	összeshez viszonyított arány	16,10%	45,20%	38,70%	100,00%	

(Forrás: Saját szerkesztés)

megfelelő a program lebonyolításához, azonban a többség inkább megfelelőnek (42,5%), vagy teljes mértékben megfelelőnek (38,7%) tartotta a körülményeket. Fontos megjegyezni, hogy utóbbi esetében nem az egyesület által biztosított vagy városban fellelhető infrastruktúra nyújtotta lehetőségek kerültek értékelésre, hanem az iskola által biztosított körülmények.

Nyilvánvalóan azok, akik hasznosnak tartották a programot a feltételekkel is inkább voltak elégedve (80,6%). Ebből 35,5% teljes mértékben elégedett volt mind a program hasznosá-

gával, mind a foglalkozások feltételrendszerével. Az eredmények alapján, minél kevésbé volt elfogadható az infrastruktúra, annál kevésbé találják hasznosnak a gyerekek a teniszprogramot. A két változó között – vélhetően a kisebb elemszám miatt – nem figyelhető meg összefüggés ($p > 0,05$) a khi négyzet próba alapján. A következő összefüggésvizsgálatot annak tükrében végeztük el, hogy megfigyelhető-e felmenő rendszer az iskolai teniszprogram és egyesületi tagság között (3. táblázat).

3. táblázat: Az iskolai teniszprogram és az egyesületi tagság közötti kapcsolat

			Részt vett-e iskolai teniszprogramban?		Összesen
			igen	nem	
Jelenleg egyesületben teniszezik?	igen	fő	16	11	27
		egyesületi tagság szerinti megoszlás	59,30%	40,70%	100,00%
		iskolai teniszprogram szerinti megoszlás	51,60%	57,90%	54,00%
		összeshez viszonyított arány	32,00%	22,00%	54,00%
	nem	fő	15	8	23
		egyesületi tagság szerinti megoszlás	65,20%	34,80%	100,00%
		iskolai teniszprogram szerinti megoszlás	48,40%	42,10%	46,00%
		összeshez viszonyított arány	30,00%	16,00%	46,00%
Összesen	fő	31	19	50	
	egyesületi tagság szerinti megoszlás	62,00%	38,00%	100,00%	
	iskolai teniszprogram szerinti megoszlás	100,00%	100,00%	100,00%	
	összeshez viszonyított arány	62,00%	38,00%	100,00%	

(Forrás: Saját szerkesztés)

A 3. táblázat eredményei azt mutatják, hogy a játékosok 54%-a egyesületi tagsággal rendelkezik, azonban csak 62%-uk vett részt iskolai teniszprogramon. A keresztmetszetben 51,6% található, azaz 16 játékos rendelkezik egyesületi tagsággal, akik iskolai teniszprogramosok voltak korábban. Ezen eredmények alapján nem következtetünk szoros kapcsolatra, melyet a khi négyzet próba is bizonyított, ugyanis nincs szignifikáns kapcsolat a két ismerv között ($p=0,665$), a Fisher teszt Exact Sig. (2-sided) értéke is 0,773, ami szintén a

két változó független kapcsolatát igazolja.

Az utolsó két táblázat (4. táblázat, 5. táblázat) az eddig vizsgált ismérveket mutatja be szintén keresztábra segítségével. Mivel a minta elemszáma alacsony, valamint a válaszlehetőségek száma meghaladja a kettőt, így több esetben megfigyelhető olyan keresztmetszet, ahol nulla található. Mindez azonban azt eredményezi, hogy összefüggésvizsgálatok nem végezhetőek el a mintán, azonban többletinformációt biztosítanak a mintával kapcsolatban.

4. táblázat: Az egyesület tagjainak keresztábrás vizsgálata

Egyesületi tagok					
Mióta teniszeznek?	Foglalkozások típusa	Mutatók	Részt vett-e iskolai teniszprogramban?		Összesen
			igen	nem	
1-3 éve	egyéni	fő	0	2	2
		összeshez viszonyított arány	0,0%	22,2%	22,2%
	csoportos	fő	6	1	7
		összeshez viszonyított arány	66,7%	11,1%	77,8%
	Összesen	fő	6	3	9
		összeshez viszonyított arány	66,7%	33,3%	100,0%
3-5 éve	egyéni	fő	0	1	1
		összeshez viszonyított arány	0,0%	14,3%	14,3%
	csoportos	fő	3	0	3
		összeshez viszonyított arány	42,9%	0,0%	42,9%
	mindkettő	fő	2	1	3
		összeshez viszonyított arány	28,6%	14,3%	42,9%
	Összesen	fő	5	2	7
		összeshez viszonyított arány	71,4%	28,6%	100,0%

Mióta teniszezik?	Foglalkozások típusa	Mutatók	Részt vett-e iskolai teniszprogramban?		Összesen
			igen	nem	
több, mint 5 éve	egyéni	fő	1	3	4
		összeshez viszonyított arány	9,1%	27,3%	36,4%
	csoportos	fő	1	0	1
		összeshez viszonyított arány	9,1%	0,0%	9,1%
	mindkettő	fő	3	3	6
		összeshez viszonyított arány	27,3%	27,3%	54,5%
Összesen	fő	5	6	11	
	összeshez viszonyított arány	45,5%	54,5%	100,0%	
Összesen	egyéni	fő	1	6	7
		összeshez viszonyított arány	3,7%	22,2%	25,9%
	csoportos	fő	10	1	11
		összeshez viszonyított arány	37,0%	3,7%	40,7%
	mindkettő	fő	5	4	9
		összeshez viszonyított arány	18,5%	14,8%	33,3%
Összesen	fő	16	11	27	
	összeshez viszonyított arány	59,3%	40,7%	100,0%	

(Forrás: Saját szerkesztés)

A 4. táblázat az egyesületi tagsággal rendelkező utánpótlás játékosokat vizsgálja iskolai teniszprogramban való részvétel, foglalkozásokon való részvétel és teniszben eltöltött idő alapján.

A teniszben való részvétel alapján elmondható, hogy minden játékos (n=27) több mint egy éve teniszezik szervezett keretek között. Akik részt vettek iskolai teniszprogramban kezdetben (1-3 év között) csak csoportos edzésekre

járnak és ezt egészítik ki egyéni edzésekkel is a további kategóriákban (3-5 éve, 5 évnél több). Azok, akik nem vettek részt iskolai teniszprogramban többnyire csak egyéni képzésben vesznek részt (54,5%; n=11), ami azt feltételezi, hogy nagyobb figyelmet és segítséget igényelnek a tenisz mozgásanyagának elsajátítása során.

Az 5. táblázat csak azokat a válaszadókat mutatja be, akik nem rendelkeznek egyesületi tagsággal. Ebben az esetben is többen vannak azok, akik részt vet-

tek iskolai teniszprogramban (65,2%), az egyesületi tagság révén ismerkedett így ezek alapján a teljes sokaság mind- meg a tenisszel.
össze 16% az, aki sem a program, sem

5. Táblázat: Egyesületi tagsággal nem rendelkezők keresztábrás vizsgálata

Nem egyesületi tag					
Mióta teniszeznek?	Foglalkozások típusa	Mutatók	Részt vett-e iskolai teniszprogramban?		Összesen
			igen	nem	
kevesebb, mint 1 éve	csoportos	fő	1	0	1
		összeshez viszonyított arány	33,3%	0,0%	33,3%
	mindkettő	fő	0	2	2
		összeshez viszonyított arány	0,0%	66,7%	66,7%
	Összesen	fő	1	2	3
		összeshez viszonyított arány	33,3%	66,7%	100,0%
1-3 éve	egyéni	fő	0	4	4
		összeshez viszonyított arány	0,0%	33,3%	33,3%
	csoportos	fő	6	1	7
		összeshez viszonyított arány	50,0%	8,3%	58,3%
	mindkettő	fő	1	0	1
		összeshez viszonyított arány	8,3%	0,0%	8,3%
Összesen	fő	7	5	12	
	összeshez viszonyított arány	58,3%	41,7%	100,0%	
3-5 éve	egyéni	fő	1	0	1
		összeshez viszonyított arány	12,5%	0,0%	12,5%
	csoportos	fő	5	1	6
		összeshez viszonyított arány	62,5%	12,5%	75,0%
	mindkettő	fő	1	0	1
		összeshez viszonyított arány	12,5%	0,0%	12,5%
Összesen	fő	7	1	8	
	összeshez viszonyított arány	87,5%	12,5%	100,0%	

Mióta teniszeznek?	Foglalkozások típusa	Mutatók	Részt vett-e iskolai teniszprogramban?		Összesen
			igen	nem	
Összesen	egyéni	fő	1	4	5
		összeshez viszonyított arány	4,3%	17,4%	21,7%
	csoportos	fő	12	2	14
		összeshez viszonyított arány	52,2%	8,7%	60,9%
	mindkettő	fő	2	2	4
		összeshez viszonyított arány	8,7%	8,7%	17,4%
	Összesen	fő	15	8	23
		összeshez viszonyított arány	65,2%	34,8%	100,0%

(Forrás: Saját szerkesztés)

Azok a játékosok, akik kevesebb, mint egy éve teniszeznek, azonban az iskolai teniszprogramban nem vettek részt, egyéni edzésekre is járnak, hogy az alapokat minél jobban megtanulják. Az 1-3 éve teniszezők körében megfigyelhető, hogy az iskolai teniszprogramosok továbbra is szinte csak csoportos edzéseken vesznek részt. Ezzel ellentétben, akik nem vettek részt a programban inkább az egyéni edzéseket helyezik előtérbe (80%). A táblázat alapján elmondható, hogy azok, akik nem rendelkeznek egyesületi tagsággal mindössze legfeljebb 3-5 éve teniszeznek, ami a jelenlegi debreceni utánpótlásra vonatkoztatva elmondható, hogy az egyesületi tagsággal további feltételek biztosítottak a gyerekek számára. Gondolva ezalatt például az infrastrukturális lehetőségekre, a nemrégiben átadott Teknős Teniszközpont nyújtotta színvonalas légkörre, ami az országban egyedülálló. Összességében elmondható, hogy az

egyesületi tagsággal nem rendelkezők többsége (65,2%) az iskolai teniszprogramban ismerkedett meg a sportággal, valamint az ott megszokott edzéstípusokat tartják előtérbe az időelőrehaladtával is, hiszen 80%-uk kizárólag csoportos foglalkozáson vesz részt. A játékosok 17,4%-a kizárólag egyéni foglalkozáson vesz részt, ők azonban nem szervezett keretek között ismerkedtek meg a tenisszel.

Megbeszélés és következtetések

Jelen tanulmányban az iskolai teniszprogramot, mint utánpótlás bázis növelésére szolgáló programot vizsgáltuk meg két szempontból. Egyrészt az országos lehetőséget tekintettük át a programban résztvevő iskolák mentén. Ezen eredmények alapján elmondható, hogy mindössze két megyében nem található olyan iskola, amelyek nem vesznek részt a programban (Szabolcs-Szatmár-Bereg megye és Tolna megye). Az általunk készített

térképen látható, hogy túlnyomó rész Budapesten (24,2%), illetve Pest megyében (14,3%) található meg az iskolák, akik a versenyeket is szervezik. Így több területhez hasonlóan, itt is központiasodás figyelhető meg a résztvevő iskolák és versenyek esetében. Ezek alapján elmondható, hogy a H1-es hipotézisünk részben igazolódott csak be, hiszen egy országos szinten elterjedt programról van szó, azonban két megyében nem található együttműködő partneri iskola. Az iskolai teniszprogram a Magyar Tenisz Szövetség által működtetett program, melyhez partner iskolák és egyesületek jelenléte is szükségeltetik. A program működését és a hozzájuk kapcsolódó versenyeket az MTSZ által megalkotott szabályok és szabályozás mentén valósítják meg. Ezek alapján a H2-es hipotézisünk beigazolódott.

A programot másrészt területileg is vizsgáltuk kérdőíves megkérdezés segítségével a debreceni utánpótlás körében ($n=50$). A kérdőíves megkérdezés szülői beleegyezés és segítségnyújtás mellett ment végbe. Eredményeink azt mutatják, hogy az utánpótlásban résztvevők 62%-a részt vett az iskolai teniszprogramban. Ők többségükben (93,5%) inkább hasznosnak vagy teljes mértékben hasznosnak ítélték a programot, valamint a körülményeket is inkább vagy teljes mértékben megfelelőnek tartották (83,9%). Ezek alapján mind a H3, mind a H4 hipotézisünk beigazolódott.

A teniszben eltöltött évek száma és a foglalkozások típusok szerinti vizsgálata alapján megállapítottuk, hogy

az idő előrehaladtával a kizárólag csoportos foglalkozásban résztvevők száma csökken, hiszen minél több ideje teniszeznek valaki, annál inkább valószínűbb, hogy egyéni és csoportos foglalkozásokra is jár. A két változó között, azonban szignifikáns kapcsolat nem feltételezhető egyértelműen (mindez adódhat a kisebb elemszám-ból is).

Ezt követően keresztábrás vizsgálatokkal összegeztük a megkérdezettek válaszait egyesületi tagság, iskolai teniszprogramban való részvétel, teniszben eltöltött évek száma, valamint foglalkozási típus szerint. Az egyesületi tagokról elmondható, hogy kezdetben (1-3 év, 9 teniszező) megtartották az iskolai teniszprogramban (66,7%) megszokott foglalkozási típusokat – csoportos edzések. A teniszben eltöltött idő előrehaladtával (3-5 év) a csoportos foglalkozásokon túl már megjelennek az egyéni edzések is (mindkettő, 28,6%), de ezek egymás mellett kerülnek megtartásra. Valamint közöttük található meg azok, akik több mint öt éve teniszeznek és inkább egyéni edzéseken vesznek részt, de a csoportos edzéseket is látogatják már kisebb számban. Ezen megállapításunkat a heti edzésprogram megtekintése alapján jelenthetjük ki.

Az egyesületi tagsággal nem rendelkező játékosok hányada 46% a debreceni utánpótlásban, a megkérdezésben résztvevők körében. Ők nagyobb hányadban (65,2%) részt vettek az iskolai teniszprogramban, ám - jelenlegi állapot szerint - legfeljebb 5 évig teniszeznek. A csak egyéni foglalkozások

részvevőkre jellemző, hogy nem vettek részt az iskolai teniszprogramban, illetve 3-5 éve teniszsznek.

Mindezek alapján az feltételezhető, hogy az iskolai teniszprogramnak és egyesületi tagságnak megtartó ereje van, azaz a játékosok nagyobb valószínűséggel töltenek el 5 évnél több időt a teniszben, mint azok, akik nem vettek részt szervezeti keretek között végzett teniszszekben. Azonban, hogy ezt egyértelműen kijelenthessük további megkérdezések elvégzése szükséges az elemszám növelése érdekében.

Összességében megállapítható, hogy a debreceni utánpótlást alkotó játékosok többsége részt vett az iskolai teniszprogramban, amit hasznosnak is találtak. Mindez a hasznosság megmutatható a későbbi teniszkariérukban is, hiszen kutatások bizonyították mind a technika, mind az eredményességbeni fejlesztő hatását, továbbá önhatékonyág növelő képességét is. Kutatásunk alapján javasolnánk további iskolák bevonását a programba, hiszen a sportág játékos megtanulásával a sport élvezetét biztosíthatnák a fiatalok számára. A program kivitelezésének alapjait nemcsak a teniszszedőkkel, hanem a testnevelő tanárokkal is szükséges lenne megismertetni annak érdekében, hogy minél nagyobb óraszámban tudjanak teniszszni a gyermekek. Mindehhez természetes hozzátartozik a testnevelő tanárok technikai felkészítésére vonatkozó képzések, továbbképzések biztosítása is a szövetség részéről. Mindezek alapján a program alkalmas eszköz lehet az utánpótlásbázis növelésére. Ehhez szükség van az egyes

iskolák bevonására és a közöttük lévő kooperáció létrehozására, jelen kutatásból adódóan Debrecenben esetében, ahol mindössze egy iskola vesz részt a programban.

Felhasznált irodalom

- Bartha, E., Kovács, N. (2012): Kisgyermek és serdülők fizikai aktivitását és sportolási mintázatát befolyásoló tényezők bemutatása. *Testnevelés, sport, rekreáció, sportgazdaság. Acta Academiae Agriensis. Sectio Sport.* **39**: 8–12.
- Bíróné Nagy, E. (2011): *Sportpedagógia*. Dialóg Campus Kiadó, Budapest-Pécs.
- Fehérvári, A., Híves, T. (2019): A mindennapos testnevelés iskolai feltételei. *Új Pedagógiai Szemle.* **69** (3-4): 118-127.
- Gould, D., Lauer, L., Rolo, C., Jannes, C., Pennisi N. (2008): The role of parents in tennis success: focus group interviews with youth coaches *The Sport Psychologist*, **22**: 18-37.
- Hajdúné P, Z., Cziberéné N, G., Domokos, M., Hézsöné, B. A., Hocza, A., Meszlényi-Lenhart, E., Vári, B. (2015): *Új eszközök a mindennapos testnevelés szolgálatában*. Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kar Testnevelési és Sporttudományi Intézet, Szeged. Elérhető: http://eta.bibl.u-szeged.hu/1288/2/ujeszkozok/ujeszkozok/www.jgypk.hu/tamop13e/tananyag_html/ujeszkozok/index.html Letöltés ideje: 2021.03.15.
- Herpainé Lakó, J., Bácsné Bába, É., Nagy, Zs., Müller, A. (2018): Tantervi lehetőségek a tájékoztató és a turisztika oktatásában.

- Képzés és gyakorlat.* **16** (1): 73–82.
- Knight, C.J., Holt, N.L. (2014): Parenting in youth tennis: Understanding and enhancing children's experiences. *Psychology of Sport and Exercise.* **15** (2): 155-164.
 - Kolman, N.S., Huijgen, B.C.H., Visscher, C., Elferink-Gemser, M.T. (2021): The value of technical characteristics for future performance in youth tennis players: A prospective study. *PLoS ONE* **16** (1): e0245435.
 - Koronas, V. (2018a): The effects of the tennis play and stay program on backhand skill learning and level of satisfaction in elementary school students. *Bulletin of the Transilvania University of Brasov. Series IX: Sciences of Human Kinetics*, **11** (60) No. 1
 - Koronas, V. (2018b): The impact of the tennis play and stay method on backhand skill learning and satisfaction level: the case of elementary school students. *Bulletin of the Transilvania University of Braşov, Series IX: Sciences of Human Kinetics.* **11** (60) No. 2
 - Laczkó, T., Melcer, Cs. (2015): *Egészségsport alapjai.* Pécsi Tudományegyetem Egészségtudományi Kar, Pécs. Elérhető: https://www.etk.pte.hu/protected/OktatasiAnyagok/%21Palyazati/sport2/Egeszsegsport_J.pdf Letöltés ideje: 2021.03.15.
 - Laczkó, T., Rétsági, E. (2015): *A sport társadalmi aspektusai.* Pécsi Tudományegyetem Egészségtudományi Kar, Pécs. Elérhető: <https://etk.pte.hu/protected/OktatasiAnyagok/%21Palyazati/ASportTarsadalmiAspektusaiN.pdf> Letöltés ideje: 2021.03.18.
 - Lévai, K., Rucska, A., Kiss-Tóth, E. (2018): Fizikai aktivitás és egészség: avagy milyen összefüggés található a lakosság fizikai aktivitása és egészségi állapota között. *Egészségtudományi Közlemények.* **8** (2): 59–70.
 - Magyar Tenisz Szövetség (2021a): Az iskolatenisz program célja és története. Elérhető: <http://www.huntennis.hu/iskolatenisz/bemutakozas> Letöltés ideje: 2021. 02. 17.
 - Magyar Tenisz Szövetség, (2021b): Segédanyagok. Elérhető: <http://www.huntennis.hu/iskolatenisz/segedanyagok> Letöltés ideje: 2021.02.17.
 - Magyar Tenisz Szövetség (2021c): Egységes szabálykönyv. Elérhető: <http://www.huntennis.hu/szovetseg/jatekszabalyok> Letöltés ideje: 2021. 02. 17.
 - Magyar Tenisz Szövetség (2021d): Az MTSZ Iskolatenisz programjában résztvevő iskolák listája. Elérhető: <http://www.huntennis.hu/iskolatenisz/iskolak> Letöltés ideje: 2021. 02. 17.
 - Magyar Tenisz Szövetség (2021e): Iskolatenisz jelentkezés. Elérhető: <http://www.huntennis.hu/iskolatenisz/jelentkezes> Letöltés ideje: 2021. 02. 17.
 - Magyar Tenisz Szövetség (2021f): Dokumentumok. Elérhető: <http://www.huntennis.hu/playandstay/dokumentumok> Letöltés ideje: 2021. 02. 17.
 - Mayer, P. (2011): Dokumentumelemzés In: Kóródi M. (szerk.) *Turizmus kutatások módszertana.* Pécsi Tudományegyetem, Pécs.
 - 2011. évi CXCV. törvény a nemzeti köznevelésről. Elérhető: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?do>

cid=a1100190.tv Letöltés ideje:
2021. 02. 17.

- Rétsági, E., H. Ekler, J., Nádori, L., Woth, P., Gáspár, M., Gáldi, G., Szegterné Dancs, H. (2011): *Sportelméleti ismeretek*. Dialóg Campus Kiadó, Pécs. Elérhető: https://regi.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop425/0025_Nadori-Dancs-Retsagi-Ekler-Gaspar-Sportelméleti_ismeretek/adatok.html Letöltés ideje: 2021.04.02.
- Zetou, E., Koronas, V., Athanailidis, I., Koussis, P. (2012): Learning tennis skill through game Play and Stay in elementary pupils. *Journal of Human Sport and Exercise*, 7 (2): 560-572.
- Zetou, E., Vernadakis, N., Derri, V., Bebetos, E., Filippou, F. (2014): The Effect of Game for Understanding on Backhand Tennis Skill Learning and Self-efficacy Improvement in Elementary Students. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*. **152**: 765-771.
- 229/2012. (VIII. 28.) Korm. rendelet a nemzeti köznevelésről szóló törvény végrehajtásáról Elérhető: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1200229.kor> Letöltés ideje: 2021. 02. 17.

NAGY TAMÁS, FILÓ CSILLA

FÉRFI KÉZILABDÁZÓK TELJESÍTMÉNY ÉS IZOMSZÁZALÉK VÁLTOZÁSAINAK HOSSZMETSZETI VIZSGÁLATA VERSENY, FELKÉSZÜLÉSI ÉS PIHENŐ IDŐSZAKOKBAN

LONGITUDINAL STUDY OF CHANGES THE PERFORMANCE OF MUSCLE PERCENTAGE AMONG MALE HANDBALL PLAYERS DURING COMPETITION AND REST PERIODS

Absztrakt

Célkitűzés: A kézilabda játékra jellemző technikai elemek a nagy sebességű futások, fel- és elugrások, különböző helyről indított lövésekhez, ütközésekhez szükséges a megfelelő izomrendszer kialakítása. Az optimális alkat kialakítása nélkülözhetetlen a játékhöz. Kutatásom célja, hogy megvizsgáljam az testizomszázalék összefüggését a teljesítménnyel. Hipotéziseink: (H1) a versenydőszak és pihenődőszak testizom százaléka jelentősen eltérnek egymástól, (H2) a versenydőszakban mért testizomszázalék és egyes teljesítménymutatók összefüggést mutatnak, (H3) A különböző verseny időszakok utolsó fázisában mért izomszázalékok összefüggést mutatnak, (H4) versenydőszakban mért testizom százalék és a CORE teszt eredményei összefüggést mutatnak

Anyag és módszerek: A longitudinális vizsgálatba 8 fő (N=8); (átlagélet-

kor: 25,2 +/- 2,32) férfi kézilabdázót vontunk be testösszetétel- és, teljesítmény mérésre majd Core tesztre. A mérések időpontját a felkészülési, verseny és pihenő időszakokhoz igazítottuk. Az adatok statisztikai feldolgozására korreláció-, és varianciaanalízist és egymintás t próbát alkalmaztunk ($p < 0,05$). A testösszetétel mérést OMRON BF511 műszerrel végeztük.

Eredmények: (H1): A t próba vizsgálat eredménye alapján mintánkban szignifikáns különbség található a versenydőszakban és a pihenődőszakban mért testizom százalékok között ($p = 0,02$). (H2) A teljesítmény változóra az általunk kialakított index és izomszázalék között elvégzett korreláció szoros összefüggést ($R = 0,81$), és szignifikancia szintet ($p = 0,26$) mutatott. (H3) A különböző versenydőszakok utolsó fázisában mért izomszázalékok arányát figyelembe véve szoros ($R = 0,99$) összefüggés és szignifikancia érték mutatkozott a korrelációs

vizsgálat kiértékelése után ($p=0,01$). (H4): A versenyzés során mért izomszázalék és a CORE teszt eredményei a korrelációs vizsgálat alapján szoros kapcsolatot ($R=0,87$) és szignifikáns összefüggést mutatnak ($p=0,01$).

Megbeszélés: A kézilabda játékosok a rendszeres edzés, versenyzés hatására izomtömegük növelésével érik el a magas szintű sportjáték készségeiket. Mintánk vizsgálata alapján megfogalmazhatjuk, hogy a testizom mennyisége befolyásolja az egyéni teljesítményeket.

Kulcsszavak: kézilabda, testösszetétel, testizom százalék, CORE teszt

Abstract

Objective: The technical elements characteristic of handball play as high speed runs, jumps, varied shots and bumps require the adequate muscle development. Creating the optimal body is essential for the sport. The object of my research is to examine the effect to body composition on performance. My Hypotheses: (H1) The percentages of competition period and resting period the muscle mass are significantly different. (H2) There is a correlation between the composition and performance of the muscle during the competition period. (H3) Muscle percentages measured in the final phase of different competition periods show correlation. (H4) The percentage of body muscle measured during the competition period and the results of the CORE test

show a correlation.

Materials and Methods: We involved 8 male handball players ($N = 8$); (mean age: 25.2 ± 2.32) for body composition and performance measurement and followed by Core test. Measurements were made at the end of the preparation, competition and rest periods. We used for statistical processing correlation, variance analysis and one-sample t test ($p < 0.05$). Body composition was measured with OMRON BF511 instrument.

Results: (H1): The one-sample t-test showed that there was a significant difference between the percentage of body muscle measured during the competition and the rest period ($p = 0.02$). (H2) The correlation between index and muscle percentage for the performance variable showed a close correlation ($R = 0.81$) and significance ($p = 0.26$). (H3) The proportion of muscle percentages measured in the final phase of the different competition periods showed close ($R = 0.99$) correlation and significance ($p = 0.01$). (H4): The muscle percentage measured during the competition period and the results of the CORE test show a close relationship ($R = 0.87$) and a significant correlation ($p = 0.01$).

Discussion: As a result of regular training and competition, handball players achieve a high level of sports play skills by increasing their muscle mass. Examination of our sample confirms that the amount of body muscle

influences individual performance.

Keywords: handball, body composition, body muscle percentage, CORE test

Bevezetés

A kézilabdázás sportág 1972-től került be a nyári olimpiák programjába, először a férfi szakág, 1976 óta pedig a nők is mérkőzhetnek olimpiai bajnoki címért. Ennek köszönhetően a sportág dinamikus fejlődésnek indult a hetvenes évektől. Magyarországon az utóbbi évek eredményes klubszereplései (Veszprém 2015, 2016, 2017, 2019 Final Four résztvevő, Szeged EHF Kupa bajnok 2013) miatt nagy népszerűségnek örvend. Hazánkban már a sportág megjelenése után megjelentek a sportág versenyei, először a nagypályás változat, később a kispályás, majd a teremkézilabda hozta meg az igazi áttörést. A kézilabdázás fejlődése az utóbbi két évtizedben hatalmas változáson ment át, a kezdeti aerob állóképességi igényeket mára felváltotta az anaerob tevékenység, amely a gyorsasági erőállóképességhez szükséges. Napjainkban a kardiovaszkuláris edzés, valamint a motoros képességek felméréséről számtalan kutatási eredményt publikáltak (Király és Szakály, 2011), azonban olyan vizsgálatot, ami a testösszetétel mérése alapján határozza meg az edzettségi szintet, keveset végeztek a sportágban.

A testösszetétel mérésre alkalmazott Bioelektromos impedancia Analízis (BIA) története 1786-ra nyúlik vissza. Luigi Aloisius Galvani olasz fizikus

az elektromos áram hatását vizsgálta békákon. A francia orvos, Thomasset és kollégája fejlesztette ki az első Impedancia analizálót, mellyel biológiai szöveteken tudtak kutatásokat elérni. 1970-ben Froscher Nyboerneknak sikerült bizonyítani, hogy az impedancia értékek és a testösszetevők között kapcsolat áll fent. A végső formáját a 80-as években nyerte el. Ma már világszerte elismert a táplálkozástudományban, az antropológiában és a sportban (Dörhöfer és Pirlich, 2007).

Nemzetközi tanulmányok (Manchado et al., 2017) igazolják, hogy a sporttudomány területén is egyre fontosabb a testösszetétel mérése, az edzettségi szintek összefüggésében. Visszajelzést, és irányelvet mutat az erőnléti trénereknek, valamint edzőknek az alapozás előtti, és utáni időszakokban a testzsírszázalék – testizomszázalék megoszlásában. A rendszeres mérések tendenciát mutatnak meg, melyek segítségével meghatározhatjuk az edzőmunkát, pihenőidőt, vagy a táplálkozást. Nem utolsó sorban a különböző sportágakban kifejlesztett edzéstervek hatékonyságát szakszerű, valid mérőműszerrel tudjuk követni.

Spanyolországban, 2017-ben végzett kutatásban vizsgálták, hogy a CORE edzésprogram milyen hatással van a kézilabdázók dobósebességére. Az eredmények azt mutatták, hogy amely csoport részt vett a specifikus edzésen szignifikánsan jobb eredményeket ért el a dobó teszten, mint azok a sportolók, akik ebben a programban nem vettek részt. Következtetésésként megfogalmazható, hogy a lumbális

gerinc tájék megerősítése a mozgás stabilitásának és kinetikájának javítása összefüggésben áll a kézilabda játékosok dobási sebességével (Manchado et al., 2017).

A Core izomerő és egyensúly teszt – Core Testet 2002-ben Briann Mackenzie fejlesztette ki specifikusan a sportolók core izomzatának felmérésére (has és törzs alsó szakaszának izomzata), amely alkalmas a teljesítőképesség vizsgálatára, elemzésére. A számos core izom közül (29 izompár) a leglényegesebbek a külső és belső ferde hasizmok, a haránt hasizom, gerincmrevítő, vagy más néven gerincfeszítő izmok, a farizmok, az egyenes hasizmok, és a széles hátizmok, amelyek nélkülözhetetlenek a dobó mozdulat kialakításában és a cselezések kontrolljában. Ezen túlmenően ezek az izmok alakítják és határozzák meg a testtartásunkat és a sportalkatot. A core izmok egyenesítik, stabilizálják a gerincet, a bordákat és a medencét, így rájuk ható statikus és dinamikus erőkkel szemben megvédik azokat. A kézilabda sportág sajátosságai miatt a dinamikus mozgások stabilizálására sokkal nagyobb szükség van a core izomzatra, mint a kevésbé lendületes sportágakban.

A játékra jellemző technikai elemek nagy sebességű futások, ugrások, különböző testhelyzetből indított lövések, ütközések- gyakori előfordulása és ismétlődése növelik a kézilabda játékosra ható terhelés mértékét, ennek következtében igénybe veszik az ízületeket, izomrendszert. Az említett feladatoknak való megfelelés egyik követelménye az optimális testalkat,

a testösszetétel (a zsír-izom arány) a megnövekedett izomtömeg optimális elérése.

Az optimális testalkat egyéenként változó. Kézilabda sportágban betöltött pozíciókban különféle testösszetétellel rendelkező játékosok játszanak. A 2007/2008-as bajnoki szezonban a Valladolid Kézilabda Klub csapatánál készült egy keresztmetszeti-kutatás a témában. A vizsgálatban antropometriai, és bőrredő típusok alapján próbáltak különbséget felfedezni a kézilabda pályán betöltött pozíciók szerint. Az eredmények kimutatták, hogy szignifikáns különbség fedezhető fel a mezomorf alkatú játékosoknál (irányító – szélső, szélső – kapus). Ezen felül tudományosan bizonyítható különbség mutatkozott a testtömeg arányában a pozíciók vonatkozásában. Az átlövő és a szélső játékosok között szignifikáns különbség mutatkozott a testsúly függvényében. A testösszetétel elemzésénél tudományosan igazolt különbség alakult ki a beállók és a többi játékos között (Ramos-Sánchez et al., 2008). Hazai kutatásban vizsgálták az Győri AUDI ETO 29 éves világsztár átlövőjét. A monitorozás a 2010-2015 között zajlott, mindig a nyári pihenő időszak után közvetlen. A testösszetételt az „Inbody 720” típusú bioimpedancia elvén működő módszerrel mérték. A várthoz képest eltérő eredmény született a testtömeg változások tekintetében. Az évek során rögzített testtömeg változások (~2,6kg) mögött jelentős különbség mutatkozott a relatív zsír- és izomtömeg arányai kapcsán. A kutatók azt a következtetést vonták le,

hogy a különböző kardiorespiratorikus rendszer megfelelő működéséhez elengedhetetlen a megfelelő testösszetétel az élsportolók körében (Tóth és Ihász, 2015).

Célkitűzés

A hazai sporttudomány kevésbé használja ki ezen validált és minősített eszközök jelentőségét és hasznosságát, ennek tudatában kutatásunk célja volt, hogy megvizsgáljuk a testizom arányának hatását a teljesítményre.

Hipotézisek

A kutatásunk tervezésekor négy hipotézist állítottunk fel:

1. A versenyidőszak és pihenőidőszak testizom-százalékai jelentősen eltérnek egymásól.
2. A versenyidőszakban mért izomszázalék és teljesítményei összefüggést mutatnak.
3. A különböző verseny időszakok utolsó fázisában mért izom-százalékok összefüggést mutatnak egymással
4. Versenyidőszakban mért testizom százalék és a CORE teszt eredményei összefüggést mutatnak egymással.

Anyag és módszerek

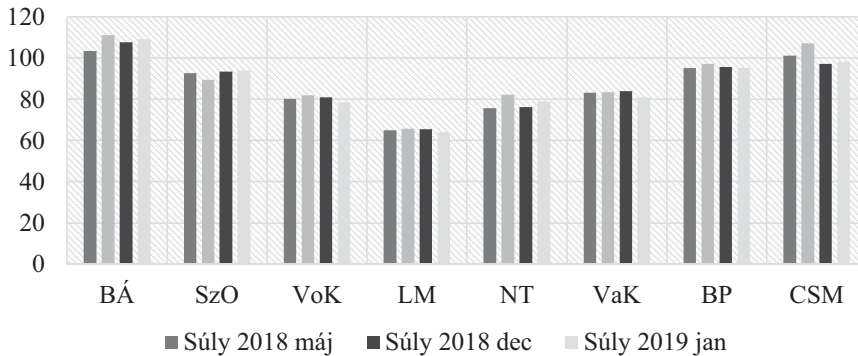
A longitudinális vizsgálatban 8 kézilabda játékos (3 átlövő, 2 szélső, 2 beálló, 1 irányító) vett részt (N=8), a PEAC NBII-es csapatából. Az alacsony elemszám annak köszönhető, hogy az elmúlt évben a PEAC játékoskerete folyamatosan változott, az elmúlt bajnokság elején többen távoztak a csapattól, helyettük új játékosok érkeztek. A mintavételezés,

beválasztás kritériumok alapján a kapusok kizárásra kerültek a vizsgálatból. A mérések időpontjait a felkészülési, verseny és pihenő időszakokhoz igazítottuk (2018. 05.15., 2018. 08. 01., 2018. 09. 14., 2018. 12. 10.). A vizsgálatához OMRON BF 511 mérőeszközt használtuk a testösszetétel becsléséhez (testtömeg, BMI, testzsír, izom-százalék mérés). A has és törzs alsó szakaszának izomzat mérésére a CORE izomerő és egyensúlyi tesztet alkalmaztuk, melyet 2002-ben fejlesztettek ki a sportolók teljesítőképességének vizsgálatára, elemzésére. A vizsgálatot alkartámaszban mértük. A teljesítmény méréséhez szubjektív mutatót hoztunk létre, amely a következő ismérvek középértékéből képeztünk: testtömegindex, lött gólok száma, támadásban elkövetett technikai hibák száma, valamint egy szubjektív edzői értékelés középértékéből képeztük. Az adatok feldolgozásához az IBM SPSS 24.0 statisztikai szoftvert használtuk. Az adatok statisztikai feldolgozására leíró statisztikát, korreláció-analízist és egymintás t-próbát alkalmaztunk. A szignifikancia szint $p < 0,05$ volt.

Eredmények

A legalacsonyabb játékos 180 cm volt, a legmagasabb 193 cm. Az 1. ábra a sportolók testtömegének változásait mutatja az 5 különböző időszakokban történt mérések alkalmával.

Kézilabdázók testtömegének változásai (kg)

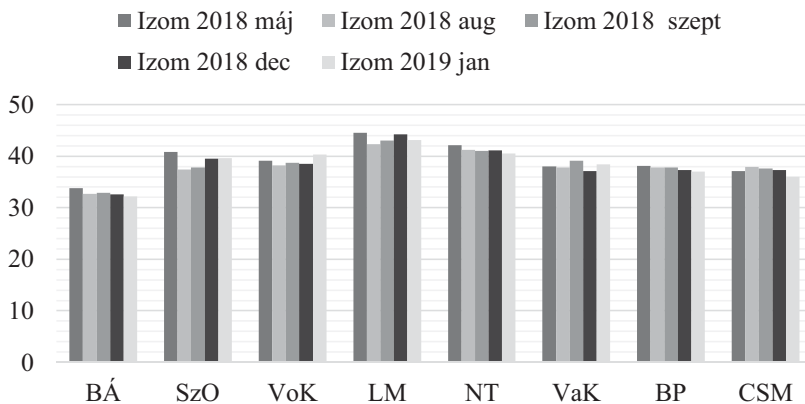

1. ábra: Kézilabda játékosok testtömegének változása négy időpontban mérve az egyes terhelési ciklusoknak megfelelően kg-ban megadva (Forrás: saját szerkesztés)

Általánosságban megfigyelhető, hogy a mintában szereplő kézilabda játékosok testtömege a pihenő időszakokban nőtt. A 2018. augusztusi és a 2019. januári mérések alkalmával bizonyultak a legmagasabbnak. Ezen adatok alakulása köszönhető annak, hogy az említett két hónapban a kézilabdázók pihenő idejüket töltötték, kevesebb edzésszámmal. A kevesebb edzésnek

köszönhetően megfigyelhető a testsúly gyarapodás. A 2018. májusi és decemberi mérések alkalmával produkálták a játékosok a legalacsonyabb testtömeget, hiszen ezen hónapokban rendszeres edzés mellett, folyamatos mérkőzés terhelést is kaptak. A 2. ábráról leolvasható a vizsgálatunkban szerepelt játékosok testizom százalékainak változása a különböző mérések alkalmával.

Kézilabdázók testizom százalék arányainak változásai (%)

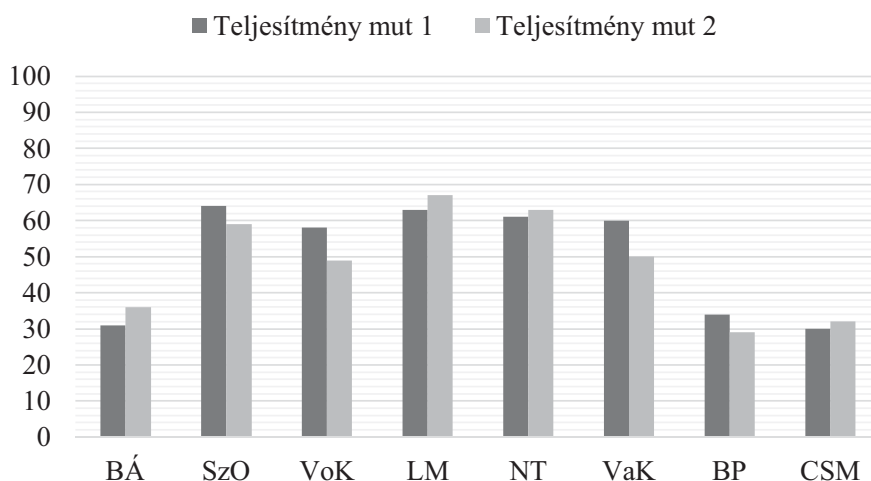
2. ábra: Kézilabda játékosok testizom százalék arányainak változása öt időpontban mérve az egyes terhelési ciklusoknak megfelelően %-ban megadva (Forrás: saját szerkesztés)

A testizom-százalék adataiból jól látszik, hogy azon hónapban (augusztus), melyben a játékosok a pihenő időszakukat töltötték a testizom-százalék arányuk a legalacsonyabb értékeket mutatta a mért mintákat figyelembe véve. A 3. ábra a teljesítmény mutatót szemlélteti, amelyet 2 alkalommal mértünk és számítottunk (2018. tavasz; 2018 tél).

A párosított mintás t próba vizsgálat megmutatta, hogy szignifikáns különbség található a versenyidőszak és a pihenőidőszakokban mért testizom százalékok között ($p=0,02$; $t=2,94$).

A második hipotézisünk szintén igaz. A teljesítmény ismervre minőségi változót képeztünk, melyben a vizsgálatban részt vett kézilabda játékosok BMI-jét, lött góljainak számát, támadásban el-

Kézilabdázók szubjektív teljesítmény mutatói

3. ábra: Kézilabda játékosok szubjektív teljesítmény mutatója két időpontban mérve skálában megadva (Forrás: saját szerkesztés)

Az 4. ábra pedig a core teszt eredményeit mutatja be. A leíró statisztikák eredményeiből jól látszik, hogy a legalacsonyabb, valamint a legkevesebb testtömeggel rendelkező játékos testizom százaléka a mért mintán a legmagasabb értéket mutatta, ahogy a core teszt eredménye is. Ennek következményeként a teljesítmény mutató értéke neki volt a legmagasabb.

Az első hipotézisünk beigazolódott.

követett technikai hibáinak számát, valamint egy szubjektív edzői értékelés középértékéből képeztük. Ezen index és izomszázalék között elvégzett korreláció szoros összefüggést ($R=0,81$), és szignifikanciát ($p=0,26$) mutatott.

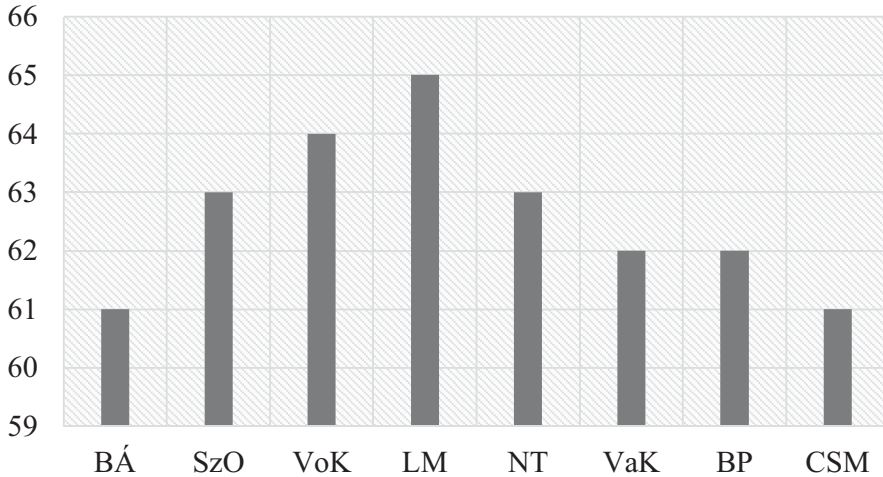
A harmadik hipotézisünket szintén igazoltuk. A különböző versenyidőszakok utolsó fázisában mért izomszázalékok arányát figyelembe véve szoros ($R=0,99$), és szignifikancia mutatkozó a korrelációs vizsgálat kiértékelé-

se után ($p=0,01$).

A negyedik hipotézisünk igaznak bizonyult. A versenyidőszakban mért izomszázalékok és a CORE-teszt eredmé-

nyei a korrelációs vizsgálat után szoros kapcsolatot ($R=0,87$), és szignifikáns összefüggést mutatnak ($p=0,01$).

Kézilabdázók core - teszt eredményei (sec)

4. ábra: Kézilabda játékosok core-teszt eredményei 1 időpontban mérve másodpercben megadva
(Forrás: saját szerkesztés)

1. táblázat: A hipotéziseket igazoló különböző statisztikai próbákkal elvégzett eredmény mátrix

Hipotézisek	Statisztikai eljárás	Érték	Szignifikancia ($p<0,05$)
A versenyidőszak és pihenőidőszak testizom-százalékai jelentősen eltérnek egymásól.	Párosított mintás t próba	$t=2,94$	0,024
A versenyidőszakban mért izomszázalék és teljesítményei összefüggést mutatnak	Spearman korreláció	$R=0,81$	0,026
A különböző verseny időszakok utolsó fázisában mért izomszázalékok összefüggést mutatnak egymással	Pearson korreláció	$R=0,99$	0,01
Versenyidőszakban mért testizom százalék és a CORE teszt eredményei összefüggést mutatnak egymással.	Pearson korreláció	$R=0,87$	0,01

(Forrás: saját szerkesztés)

Megbeszélés

A felmérés időszakában, a másodosztályú kézilabda játékosok a versenyzési időszakokra, a felkészülési terminusban elvégzett edzések alkalmával, a kézilabda játékosok rendszeres, céltudatos, valamint tervszerű edzésprogramokon vettek részt, amely alkalmassá teszi őket a versenyzésre. A fejlesztés hatására változott a testösszetételük, jelentősen nőtt a testizom százalék, amely alkalmassá tette őket a bajnokságban való sikeres szereplésre. A megelőző évben a mérési időszakokban az alacsonyabb számú edzés hatására nem találtunk jelentős különbséget a testzsír és izom arányokban. A kutatás évében a kutatásba bevont játékosok csapata megnyerte a bajnokságot. Ezek az eredmények egyrészt pozitív visszacsatolást eredményezhetnek az edzői stáb tagjainak, hiszen a programban részt vett sportolók a sporttudomány mai ismeretei alapján megfelelő mennyiségű, és minőségi munkát végeztek el. Másfelől, a kapott értékek biztosíthatják az edzőket, hogy a megtervezett edzésprogram megfelel a kor elvárásainak, a kézilabdázók jó ütemben fejlődtek.

Mintánk vizsgálata alapján megfogalmazhatjuk, hogy a testizomszázalék aránya befolyásolja az egyéni teljesítményeket.

Köszönetnyilvánítás

A kutatást az Innovációs és Technológiai Minisztérium Tématerületi Kiválósági Program 2020 Intézményi Kiválóság Alprogramja / Nemzeti Kiválóság alprogramja finanszírozta és

támogatta, a Pécsi Tudományegyetem 2. tématerületi programja keretében.

Irodalomjegyzék

- Király, T., Szakály, Zs. (2011): *A sportági mozgásformák. Mozgásfejlődés és a motorikus képességek fejlesztése gyermekkorban.* Dialóg Campus.Pécs-Budapest.
- Dörhöfer, R., Pirlich, M. (2007): B.I.A.- Kompendium 3. Digitaldruck Darmstadt GmbH & Co. KG. 4: 4-5.
- Machado, C., García-Ruiz, J., Cortell-Tormo, J., Tortosa-Martínez, J. (2017): Effect of Core Training on Male Handball Players' Throwing Velocity. *Journal of Human Kinetics*, 56: 177-185.
- Ramos-Sánchez, F., Camina-Martín, M.A., Alonso-de-la-Torre, S.R., Redondo-del-Río, P., de-Mateo-Silleras, B. (2008): Body composition and somatotype in professional men's handball according to playing positions. *Sports Medicine, Department of Health Sciences*, ISSN: 1577-0354
- Tóth, Ihász, F. (2015): Elit kézilabdázók kardiorespiratorikus jellemzőinek hosszmetseti vizsgálat. *Magyar Sporttudományi Szemle* 16 (64): 54-55. Előadaskivonat. Elérhető: http://mstt.hu/wp-content/uploads/MSTT-Szemle-2015_4.pdf Letöltés ideje: 2021.03.15.

MEISZNERNÉ KUKLEK NOÉMI, PUSZTAFALVI HENRIETTE

MUNKAERŐPIACI INTEGRÁCIÓ LEHETŐSÉGEI EGY ESETTANULMÁNYHOZ KAPCSOLÓDÓAN

OPPORTUNITIES FOR VOCATIONAL INTEGRATION IN CONNECTION WITH A CASE STUDY

Bevezetés

A Központi Statisztikai Hivatal – a városi gyámhivatalok nyilvántartásai alapján készített – vizsgálata szerint Magyarországon a gondnokság alatt álló személyek száma 2008-ban 50 580 fő, 2011-ben 52 830 fő volt, míg 2017-ben 57.983 fő volt. Míg az utóbbi években számuk jelentősen nem, az ezer nagykorú lakosra vetített arányuk azonban fokozatosan nőtt, 2008-ban 6,2, 2011-ben 6,6, míg 2017-ben már 7,2 volt az ezer 18 évnél idősebb lakosra jutó gondnokság alatt álló személyek száma. 2008-ban a gondnokság alatt állók 60,6%-a cselekvőképességet kizáró, 39,4%-uk cselekvőképességet korlátozó gondnokság alatt állt. 2017-ben ez az arány úgy változott, hogy 50,1% állt cselekvőképességet kizáró gondnokság alatt.

Az integráció kikerülhetetlen igény a társadalom és az érintett fél részéről, és ezt tudatosítani kell. És hogy mit is értünk velük kapcsolatban az integráció kifejezése alatt? Annak elősegítését, hogy a fogyatékos emberek kapcsolatokat létesítsenek és tartsanak fenn más emberekkel, társadalmi, gazdasági intézményekkel (Bruckner, 2007). Az alábbiakban bemutatásra kerül-

ő eset kapcsán nemcsak arra szeretnénk rávilágítani, hogy a megváltozott egészségi állapot és szociális helyzet között milyen összefüggések ismerhetők fel, és az ebből kialakult problémák kezeléséhez milyen módszereket alkalmaztunk, hanem további célunk bemutatni azokat az akadályokat, melyek nehezítették vagy éppen megkönnyítették munkánkat. Az eset ismertetésével középpontba állítottuk azt, hogy milyen társadalmi és egyéni tényezők befolyásolják az egyéni testi, lelki, szociális állapotát, a társadalomban betöltött szerepét.

Az esettanulmányon keresztül mutatjuk be a munkavállaláshoz szükséges képességek fejlesztésével elért eredményeket, a pszichoszociális képességek fejlődésének folyamatát, mely hozzájárult az esetben szereplő gondnokság alatt álló személy pozitív éne rejének erősítéséhez. A tanulmányban bemutatjuk munkaerőpiaci integráció lehetőségét, mely hosszú távon az egészségügyi és szociális problémák kezelésére is pozitív hatást gyakorol.

Anyag és módszerek

A szisztematikus adatgyűjtést igénylő magyarázó esettanulmány módszerét

alkalmaztuk mely, az adatok, információk felderítését követően, a változók közötti kapcsolatok egymásra gyakorolt hatását mutatja meg. A kutatási stratégiát széleskörű forrásanyaggal támasztottuk alá: feltártuk a jelen- és múltbéli változásokat, következtetéseket vontunk le és javaslatokat fogalmaztunk meg a jövőbeni folyamatokra vonatkozóan. A forrásanyaggal alátámasztott tapasztalati vizsgálaton alapuló hosszmetzeti esetismertetés elkészítéséhez az adatgyűjtést, mint alkalmazandó primer kutatási technikát alkalmaztuk. A leíró munkánk fontos adatgyűjtési módszere a rendelkezésre álló dokumentációk mellett a megfigyelés és az interjúkészítés technikája. A félig strukturált interjú használatát helyeztük előtérbe, mely a problémák azonosítását teszi lehetővé, ezáltal segíti megérteni a folyamatokat.

Gondnokság jogi szabályozása

Az alábbiakban egy olyan gondnokolt életútját, munkaerőpiaci integrációjának életminőségére gyakorolt hatását szeretnénk bemutatni, aki nagyon látványos fejlődést mutatott az elmúlt időszak során. Ahhoz azonban, hogy az esetet értelmezni tudjuk, meg kell vizsgálni a gondnokság alá helyezés jogi hátterét, valamint néhány fogalmat szükséges tisztázni. A gondnokság alá helyezés jogi hátterét az 1959. évi IV. törvény, a Polgári Törvénykönyv adta meg. Jelenleg a 2013. évi V. törvény hatályos, mely szerint gondnokság alá azokat a személyeket helyezik, akik 18. életévüket betöltötték, és mentális állapotuk vagy fejlődési rendellenes-

ség miatt nem képesek önállóan, érdekeiknek megfelelően döntést hozni. Arról, hogy az érintett személy beszámíthatósága hatással van-e ügyeinek megfelelő intézésére minden esetben bíróság határoz, még hozzá elsősorban orvosi szakvélemények alapján. A gondnokság alá helyezés azonban nem végleges hatályú, a bíróság legkésőbb a döntését követő öt éven belül vizsgálja felül az eljárás szükségességét (2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről 2:8. §).

A cselekvőképesség

Általános esetben minden ember cselekvőképes, akinek cselekvőképességét e törvény vagy a bíróság gondnokság alá helyezést elrendelő ítélete nem korlátozza (2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről 2:8. §).

A cselekvőképesség főszabály szerint minden embert megillet, korlátozására kizárólag a Polgári Törvénykönyvben meghatározott okokból, a bíróság gondnokság alá helyezést elrendelő ítélete alapján az eljárási szabályok betartása mellett kerülhet sor. A cselekvőképesség meghatározása, hogy az egyén képes legyen felismerni tetteinek következményét, rendelkezzen az ügyeinek viteléhez szükséges belátási képességgel. Ha ez a belátási képesség valamilyen okból hiányzik, ezekben az esetekben a jog nem ismerheti el az érintett személyt cselekvőképesnek, hiszen ha az adott személy nem képes tetteinek következményét átlátni, akkor fennáll a veszélye annak, hogy saját érdekeivel ellentétesen fog cselekedni. A cselekvőképes ember a maga nevében,

személyesen tehet érvényes jognyilatkozatot, és a saját cselekményeivel jogokat szerezhet és kötelezettségeket vállalhat. A mindennapi életben az ember cselekvőképessége birtokában hozza meg valamennyi döntését mind személyére, mind vagyonára vonatkozóan. A nagykorú személyek cselekvőképességét a bíróság a gondnokság alá helyezési perben meghozott ítélettel korlátozhatja. A 2014. március 15-én életbe lépett új Polgári törvénykönyv eltörölte a cselekvőképességet kizáró gondnokság fogalmát, helyette a cselekvőképességet korlátozó gondnokság két kategóriáját vezette be: 1. a cselekvőképességet részlegesen korlátozó és 2. a cselekvőképességet teljesen korlátozó gondnokság fogalmát (2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről 2:8. §).

Mivel a tanulmányban feldolgozott esetben a bírósági végzése alapján a tanulmányunkban szereplő személyt cselekvőképességében részlegesen korlátozó gondnokság alá helyezte, ezért ennek fogalmát ismertetjük.

A cselekvőképességében részlegesen korlátozott nagykorú

Cselekvőképességében részlegesen korlátozott az a nagykorú, akit a bíróság ilyen hatállyal helyezett gondnokság alá. Azt a nagykorút helyezi a bíróság cselekvőképességet részlegesen korlátozó gondnokság alá, akinél az alábbi feltételek együttesen állnak fenn:

- nagykorú személy mentális zavara;
- a mentális zavar következtében az ügyei viteléhez szükséges belátási ké-

pességének tartós vagy időszakonként visszatérő nagymértékű csökkenése;

- a belátási képesség tartós vagy időszakonként visszatérő nagymértékű csökkenése miatt –

egyéni körülményeire, családi és társadalmi kapcsolataira figyelemmel

- meghatározott ügycsoportban gondnokság alá helyezése indokolt;

- az érintett személy jogainak védelme szempontjából más, cselekvőképességet nem érintő mód, eszköz alkalmazatlan.

A bíróság ebben az esetben a cselekvőképességet csak ügycsoportonként korlátozhatja. A bíróság általában az alábbi ügycsoportok tekintetében rendel el korlátozást: vagyonnal kapcsolatos rendelkezés (nagyobb értékű ingó, ingatlan, bankszámla); munkaviszonyból származó jövedelemmel való rendelkezés; különböző társadalombiztosítási ellátások igénylése; egészségügyi ellátással összefüggő jogok gyakorlása; tartózkodási hely meghatározása; lakásbérlettel kapcsolatos jognyilatkozatok; örökösödési ügyek; bentlakásos szociális intézetben történő elhelyezéssel kapcsolatos jognyilatkozatok; választójog gyakorlása.

A cselekvőképességében részlegesen korlátozott személy minden olyan ügyben önállóan tehet érvényes jognyilatkozatot, amelyben cselekvőképességét a bíróság nem korlátozta. Azokban az ügycsoportokban, amelyekben a bíróság korlátozta a gondnokság alá helyezett személy cselekvőképességét, saját maga tehet jognyilatkozatot, azonban ennek érvényességéhez szükséges

utóbb gondnokának a hozzájárulása. Ha a gondnok hozzájárulása elmarad, úgy a jognyilatkozat nem válik érvényessé, és az így érvénytelen jognyilatkozat semmilyen joghatást nem vált ki (2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről 2:19. §).

Eset ismertetés

Személyes benyomások, szociális helyzet, egészségi állapot

Zoltán 1984-ben született hetedik gyermekként. Egy kisvárosban lakott a család, majd később zsákfaluba költöztek. Zoltán időre született, pszichomotoros fejlődésében az anya eltérést nem észlelt. Zoltán elhúzódó kórházi kezelésére asthmás panaszai miatt másfél éves korában került sor, amikor a család lakóhelyétől távoli speciális intézményben kezelték. Az anya elmondása szerint az óvodában Zoltán beilleszkedéséhez, magatartásához, teljesítményéhez kapcsolódóan problémák nem merültek fel, hatéves korában kezdett általános iskolai tanulmányait később kiegészítő iskolában folytatta. Itt 3. osztály elvégzése után az ismételt bukások, súlyos magatartászavar miatt felmentették. Írni, olvasni megtanult, számolni kevésbé. Nevelési Tanácsadóban, Gyermekosztályon, Gyermek és Ifjúságvédelmi Pszichiátriai Gondozóban is vizsgálták, gyógyszeres kezelését több alkalommal beállították. A vizsgálatok során magatartászavart, kezelhetetlenséget, súlyos heteroagresszivitást indulatkötőrésekkel jegyeztek fel anyagába. Ha bosszúját, dühét, a benne felgyülemlt

feszültséget nem tudta levezetni, bőrén bevágásokat ejtett, azonban a számára rendelt gyógyszeres terápiát folytatta. Zoltán 2002-ben vált nagykorúvá, amikor a dokumentáció szerint pszichiátriai kezelésre szorult. A pszichiátriai epikrízis előzményi feljegyzése szerint Zoltán agresszivitásának kiváltó oka egy hétköznapi kérés volt, mely szerint anyja arra kérte, hogy hozzon egy vödör vizet a kútról. Zoltán hirtelen felindulásból anyját, majd a beavatkozni próbáló családtagokat is bántalmazni kezdte, míg végül az apa testvére értesítette a rendőrséget. Zoltánt a helyi kórház pszichiátriai osztályára szállították. A szakvélemény kiállítását megelőző pszichiátriai gondozóban történt vizsgálat szerint Zoltán éber volt, a vizsgálati helyzetet felismerte, annak ellenére, hogy felfogását nehézkesnek ítélték meg. Figyelme nehezen terelhető, emlékezete nem megítélhető, gondolkodása szegényes. Kóros tudattartalom a vizsgálat során nem került felszínre. Hangulatát szintelennek, intellektuság az átlagosnál jóval alacsonyabbnak magatartását infantilisnak, intellektusát nagyon alacsonynak ítélték. Feljegyzésre került, hogy impulzivitása miatt beilleszkedési problémái vannak, azonban a vizsgálat során együttműködő, irányítható volt. Zoltán a vele folytatott beszélgetés alkalmával elmondta, hogy napjait televízió nézésével tölti és saját bevallása szerint is időnként hiányzik az önkontrollja. Zoltán szavait anyja is megerősítette. Édesanyja elbeszélése alapján a családban rendszeresen előfordul az erőszak, bántalmazás, az agresszív vi-

selkedés, melyet Zoltán kezdeményez. Ha nincs otthon az apja, akkor valamilyen kárt tesz magában pl.: bemetszéseket ejt a karjain, combjain, egész testfelületén. A 18 éves Zoltán „erős dohányosnak” számított, a szakvélemény szerint alkoholt nem fogyasztott. A státusz leírásában is rögzítésre került, hogy a nyak jobb oldalán a bal karon csuklótól a vállig többszörös vágott sérülések hegei találhatók. Házi orvos beutalójával érkezett, mentők szállították kísérő nélkül. Epikrízis: Éber, tudata tiszta, térben és időben saját személyét illetően tájékozott. Figyelme nehezen kelthető fel, nehezen is terelhető, felfogása kifejezetten megnehezült. Alacsony intellektuális teljesítmény mellett időnként kissé kritikátlan, frusztrációs toleranciája alacsony. Gyógyszeres kezelése során visszafogottabb, irányíthatóbb lett, és a kreatív foglalkozásokon is részt vett. A dokumentáció szerint következő pszichiátriai kezelésére 2006-ban került sor. Mentő szállította ismételt a pszichiátriai osztályra szuicid kísérlet miatt. Benzinnel leöntötte magát, majd önmaga felgyújtására készült. Zoltán elmondása szerint apja 11 óra körül ittasan belekötött, fojtogatta, ezt követően elkeseredésében valóban leöntötte magát benzinnel, öngyilkos akart lenni. Korábban számára terápiás célból felírt gyógyszereit hosszabb ideje már nem szedte. Gyógyszeres terápiája a kórházi tartózkodása alatt ismételt megkezdődött, majd édesanyjával bocsátották haza. Diagnózisa: enyhe mentális retardáció egyéb viselkedésmorlással, bipoláris affektív zavar, ke-

vert tünetekkel. Krízishelyzet: szándékos önártalom.

Jelen. Beszélgetés Zoltánnal

A Zoltánnal készített interjút, amelyre 2020. májusában került sor, nem szó szerint idézzük, azonban beszédjének, megfogalmazásainak jellegzetességeit igyekeztük megtartani, hogy érzékeltetőbbé váljék intellektusa, habitusa. A beszélgetés bevezető szakaszában kérdésünkre, hogy miért van gondnokság alá helyezve elmondja, hogy „idegösszeroppanása van születésétől fogva”. Kérdésre, hogy miben más, mint a többiek: Hogyha valami nem tetszett neki, akkor nekiment az embereknek választ adta. Ez már az iskolában is így volt. Iskolás korában volt olyan, hogy eltörte egy másik gyerek kezét. A másik gyerek kötözködött és azért törte el a kezét, de ez már régen volt, nem is emlékszik rá. Elmondása szerint 3 osztályt végzett, írni tud, de olvasni nem tud. Kisegítő iskolába járt, mindegyik osztályt többször járta.

Az alkoholt Zoltán elmondása szerint 24 éves korában kóstolta meg, hogy milyen íze van. Csak akkor szokott inni, amikor bulik vannak. Olyankor több sört iszik, 8 sört is meg tud inni. Kérdésre, hogy mit érez tőle, elneveti magát, és azt mondja, hogy megszédül, de van olyan is, hogy nem emlékszik arra, hogy mi történik. Ha ilyenkor kötözködik valaki, akkor abból ütés is van. Másnaposságra rákérdezve: „Fúúúú...”. Soha nem volt olyan időszak az életében, hogy mindennap ivott volna. 17 éves kora óta dohányzik. Ha valaki felidegesíti, akkor két

dobozzal is elszív egy nap, ha nyugodtabb, akkor egy dobozzal. Kábítószer soha nem fogyasztott: „Többször csinálják mások, de én nem foglalkozok vele.” Zoltán bűnlajstromán számos szabálysértési ügy szerepel. Időszakosan előfordult, hogy heti rendszerességgel állítják elő a rendőrségen vagy bírságotják meg. Ezek a feljelentések általában ittas állapotban elkövetett szabálysértésekből keletkeznek.

Egyéb

5+8: „Passz.” 2+3=6

8-4: (kezén számolja ki) „4”

A bankjegyeket felismeri, az aprópénzt nem nagyon tudja megkülönböztetni egymástól. Amikor boltba megy vásárolni, akkor a boltos adja neki vissza a pénzt.

Törpe-gyermek különbségre rákérdezve: „Passz.”

Létra-lépcső különbségre rákérdezve: „Veszélyesebb a létra.” A lépcsőn van korlát, ezért az nem olyan veszélyes, mint a létra.

Addig jár a korsó a kútra, amíg el nem török közmondásra rákérdezve: „Amikor tele van a hócipője az embernek.”

Nincsen rózsza tövis nélkül közmondásra rákérdezve: „Nem tudom.”

A beszélgetés során elmondja, hogy könnyebben dühös lesz. Például, ha csúnyát mondanak. Társaságtól függ az, hogy könnyebben fölidegesíti-e magát. Volt olyan, hogy vagdosta magát, de az már nagyon régen volt. A vagdosás nyugtatta meg.

A válaszai adekvátak, abban az esetben, ha nem érti meg a kérdést, negatív választ ad. Beszéde lassú tempójú, tartalmilag szegényes, tömondatokat használ, nyelvtanilag helyesen beszél. Szem-

kontaktust tart, mimikája zavart tükröz és indokolatlanul nevetgél. Figyelme felkelthető, terelhető, rögzíthető. Fel fogása lassú és tompa. Gondolkodása lassú, tartalmilag szegényes, alakilag lassú, tartalmilag egysíkú, szegényes gondolkodásmód jellemzi, konkretizáló, érdeklődése szűkkörű. A mindennapi élet személyes rutinjait el tudja végezni, egyszerű munkafolyamatokat utasításra és felügyelettel képes elvégezni. Ítéző képessége és executív funkciói (tervezés, szervezés, kivitelezés) rendkívül alacsony szintűek. A magasabb rendű gondolkodási műveletek, az analízis-szintézis funkciói nem fejlődtek ki. A kritikai és önkritikai kontroll gyengén működik. Az élethelyzeteket és a társas helyzeteket könnyen félreértelmezi. Érzékcsalódások sem az előzményekben nem szerepeltek, és jelenleg sincsenek. Érzelmileg gyermeteg, érzelmi élete fejletlen, szintelen. Az indulatait késleltetni nem képes, robbanékony. Decentrálásra nem képes, empátiás készsége hiányos, öntörvényű. Akarati élete a saját elhárítása mentén erős. Emlékezeti kincse összegző jellegű, nagy vonalakban felidézhető. Intellektusa a középsúlyos értelmi fogyatékoság felső határán helyezkedik el.

A szakvélemény szerint Zoltán középsúlyos értelmi fogyatékoság felső határán lévő értelmi fogyatékoság állapotú meg súlyos viselkedésromlással. Elvont gondolkodása minden területen nagymértékű elmaradást mutat a kortársakhoz képest. A világ dolgaiban tájékozatlan, azok összetettségét nem érti. Kritikai készsége és ítézőképessége, executív funkciói (tervezés, szervezés, kivitelezés) alacsony szintű. Képes társas kapcsolatokat kialakítani és azokat

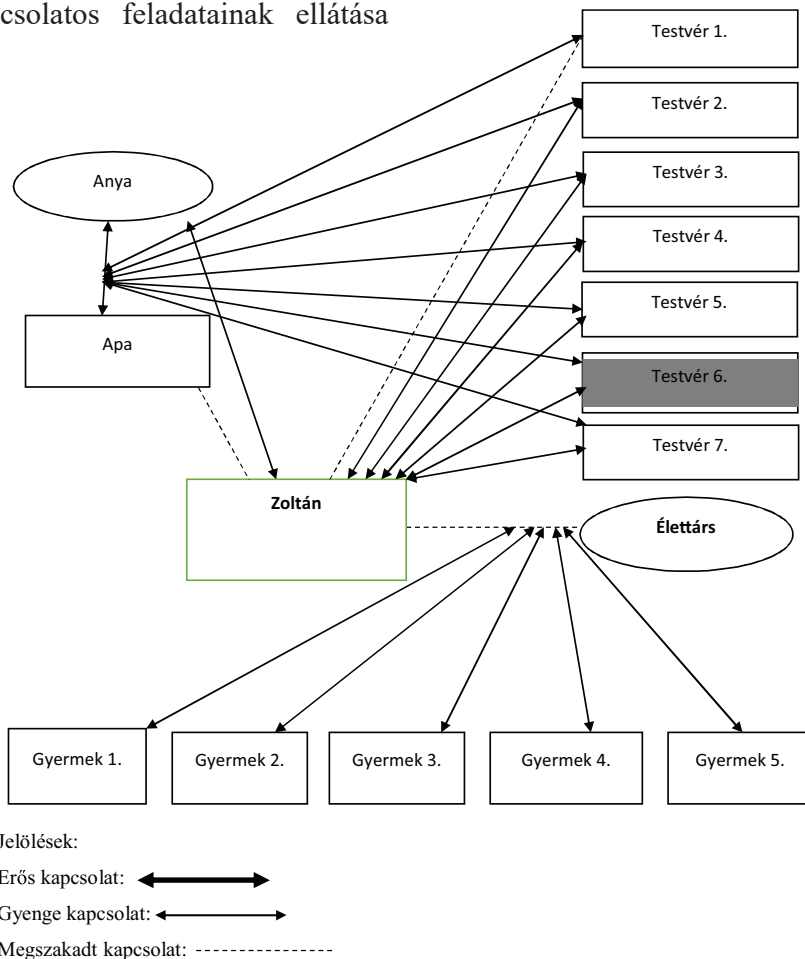
fenntartani, azonban a szociális jelzéseket könnyen félreértelmezheti. Az indulatait késleltetni nem képes, robbanékony és ez a környezet irányában jelenik meg agresszív magatartás formájában.

Egészségügyi előzményeiben súlyos testi megbetegedésre utaló adat nem ismert. Pszichiátriai előzményében közepsúlyos értelmi fogyatékoság markáns viselkedésromlással és impulzuskontroll zavar szerepel.

Értelmi fogyatékoság miatt leszázalékolták, gondnokság alatt áll. Gondnokság alá helyezésének felülvizsgálata 5 évenként történik. Zoltán gondnoksággal kapcsolatos feladatainak ellátása

2010. október 1-től került át. A dokumentációk tanulmányozásából kiderült, hogy 18. életévének betöltésekor kérvényezték megváltozott munkaképességűnek nyilvánítását, így a 18. életévének betöltése óta rokkantsági járadékban részesül.

2002-ben rokkantsági járadékra az jogosult, aki az OOSZI illetékes szakvéleménye alapján 25. életévének betöltése előtt teljesen munkaképtelenné vált, nyugellátást, baleseti nyugellátást részére nem állapítottak meg és 18. életévét betöltötte (83/1987. (XII. 27.) MT rendelet a rokkantsági járadékról).

1. ábra: Genogram, a család kapcsolatrendszere
(Forrás: saját szerkesztés)

Kapcsolatrendszer: családi, lakóhelyi háttér

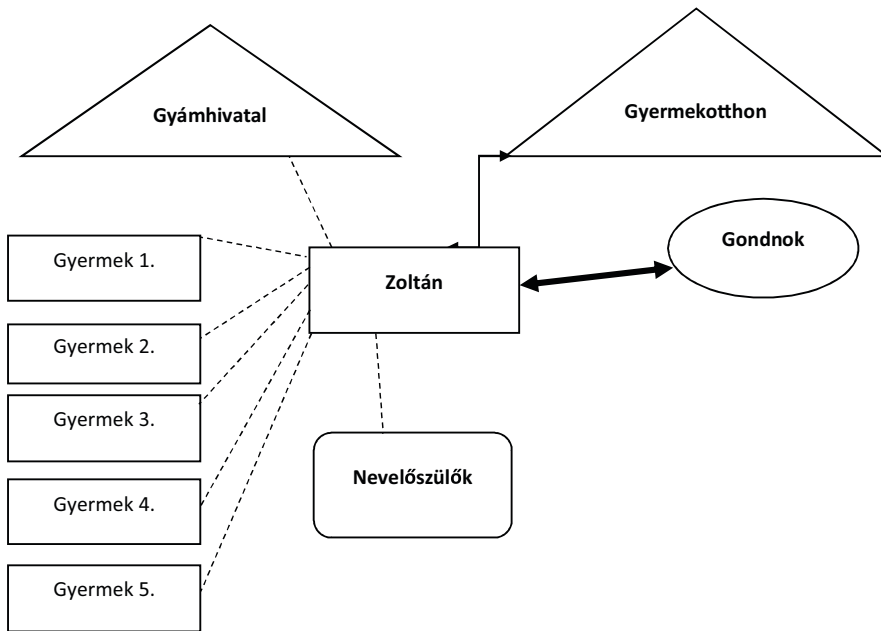
Zoltán kapcsolati rendszerét a genogram és az ecomap szociometrikus technikáinak segítségével tártuk fel. A genogram strukturális diagram, melynek segítségével a család több generációjának kapcsolatrendszerét, belső viszonyait tudjuk feltérképezni (Mc Goldrick és Gerson, 1985). Az általam összegyűjtött adatokat ábrázoltam a genogram segítségével, mely jól átláthatóan tükrözi a család működését, viszonyrendszerét, a családtagok kötődéseit, dinamikáját, ezáltal segít megérteni, hogy a múlt eseményei hogyan befolyásolják a jelen mintákat.

Az életútinterjú és a segítő beszélgetések, rendelkezésre álló dokumentációk segítségével ismertem meg Zoltán sok problémás, lelkiileg nagyon megterhelt életét. Édesapjával kapcsolata nagyon rossz volt, gyermekkorában folyamatosan bántalmazta, később is napi szintűek voltak az összetűzések, melyek fizikai tettelegességgel végződtek. Később Zoltán a szülői házat elhagyta, megszakította apjával a kapcsolatot. Apja három osztályt végzett, anyja analfabéta. Zoltán, szülő nélkül maradt, édesanyja 48 éves korában méhnyakrákban, míg édesapja szintén rákos megbetegedésben 59 évesen vesztette életét. A szülők házasságából összesen nyolc fiúgyermek született. Zoltán testvéreivel rendszeres kapcsolatot tart, kivéve a legidősebbet, aki öngyilkosságot követett el. Zoltán jelenleg egyedül él, azonban korábban élettársi kapcsolatban volt 11 évig. Kapcsolata élettársával, aki szintén gondnokság alatt áll, négy évvel ezelőtt romlott meg, amikor az élettárs

felgyújtotta házukat, így hajléktalanná váltak. Kapcsolatot azóta nem tartanak. Az élettársi viszonyukból 5 fiú gyermek született, akik állami gondozásban vannak. Zoltán habozás után ugyan, de fel tudja sorolni a gyerekek nevét, velük kapcsolatot ad hoc jelleggel tart.

Az ecomap segítségével a család és a társadalmi kapcsolati rendszerét térképeztük fel. Az egyén körülményeinek áttekintése a jelenre és a helyzet megértésére vonatkozik, mely segítséget nyújt abban, hogy felmérjük környezetének belső viszonyait, vizionálhatók legyenek az interperszonális kapcsolati rendszerek, szerepek, elvárások, érzelmi kötődések, erőforrások, az a szociális háló, amelyre élete során számíthat, támaszkodhat. Az egyén és tágabb környezete közötti kapcsolatrendszerek vizsgálatához Ann Hartmann 1970-es években kidolgozott technikáját, leginkább a szociális munkában használatos „ökológiai térképet” használtuk (Szabó, 2003).

A szociális támogató hálózatnak nagy szerepe van a változás menedzselésében, ösztönzésében, mivel az érzelmi támasznyújtáson túl nagyban hozzájárulhatnak az adott személy önértékelésének erősítéséhez. A fent ismertetett Ecomap alapján a legerősebb bázist Zoltán számára a gondnok jelenti. A két személyben bízik meg leginkább, tőlük vár segítséget. A munkát a továbbiakban Zoltán erősségeinek, pozitív személyiségjegyeinek feltérképezésével folytattuk, erre építve a további közös munka folyamatát, mely önértékelését, önbecsülését, önbizalmát növeli.

Jelölések:

Erős kapcsolat: \longleftrightarrow

Gyenge kapcsolat: - - - - -

Konfliktusos kapcsolat: \hookrightarrow

2. ábra: Ecomap, környezeti térkép

(Forrás: saját szerkesztés)

Pozitív erőforrások, korábbi életrészek, múltbeli sikerek:

A pozitív erőforrások fokozott előtérbe helyezésére volt szükség, folyamatosan rögzíteni szükséges azokat, valamint emlékeztetni rájuk Zoltánt, mivel az alacsony önértékelés, rossz lelkiállapot miatt nem tudta magában felismerni az értékeit.

Pozitív erőforrások:

- Fizikai egészségi állapota jó
- Motiváció
- Korábbi munkatapasztalat

rabig az édesapja mellett dolgozott a tehenészetben, azt követően segédmunkákat vállalt ami adódott az erdőn vagy a mezőgazdaságban.

A közös munka során fontos a dicséret, a pozitív megerősítés. Nagyra kell értékelni minden erőfeszítést, és a legfontosabb abban segíteni, hogy értékesnek lássa önmagát. A jelent érintő problémák, a múltbeli sikerek, a családi kapcsolati háttér, a környezeti térkép, valamint az erősségek meghatározásának segítségével tűztük ki az elérni kívánt célokat.

Munka: Az iskolából történt eltanácsolása után, 17 éves korában egy da-

Célok:

- A munkavégzéshez szükséges képességek fejlesztése
- Munkahely megtalálása, munkavégzés
- Pszichés támogatás

További célok:

- További szabálysértések elkerülése
- A lakhatási körülmények javítása

Lépések a probléma megoldása érdekében

Mivel sok problémát kellett megoldani, amelyekhez elérni kívánt célokat rendeltünk, ezért azok kezelését egyesével, lépésenként lehetett végrehajtani. Első lépésként fontos volt, ami később a sikeres munkavégzés során kiemelt szerepet kap a személyiség, az önismeret fejlesztése, stressz- és konfliktuskezelés, a reális önértékelés kialakítása. Zoltán is, mint sokan a betegségeikkel folytatott küzdelem, az ebből fakadó büntudat és a rossz szociális helyzete miatt, értéktelennek, reményvesztettnek érezte magát. Fontos azoknak a környezeti tényezőknek az ismerete, amelyek alakíthatják az egészségi állapotot és az egyén egészségmagatartását. Az egészségi állapot és társadalmi helyzet komplex jelenségeit együttesen vizsgálva az egészségi állapotban bekövetkező negatív változás hátrányos helyzetbe hozza a beteget és családtagjait egyaránt. Ugyanígy a pozitív változás kedvezőbb lehet, jobb helyzetbe hozza az érintettet és családtagjait (Kullmann, 2012). További célként tűztük ki, hogy fokozato-

san képessé válhasson a változásra, alkalmazkodásra. Segíteni kellett, hogy megértse az önmagáról alkotott reális és pozitív gondolkodás jelentőségét. Felismerje a külső és a belső motivációkat és a felelősségteljes munkavégzéssel kapcsolatos együttműködés, a közös vállalatok fontosságát, ezek elősegítik a pozitív énkép kialakítását. Segíteni kellett annak felismerésében is, hogy a társadalmi reintegráció szerepe a saját életében is elősegítheti a társadalmi beilleszkedés folyamatát. Ha segítséget kér, minden helyzetből meg lehet találni a kivezető utat. Nagyon nehéznek bizonyult ez a feladat. Amikor sikerült Zoltánnak felismernie a sikereket a múltból, az hozzájárult ahhoz is, hogy az önmagáról alkotott pozitív énkép megerősödhessen, és újra értékelje magát. A múltbeli sikeres eseményekre építettünk és Zoltánnal együttműködve kerestük a megoldásokat a jelenlegi nehézségeire. Ezáltal a megszerzett új viselkedési minták bevésszük, és felülírják a régi, rosszul működő mintát. A rendszeres találkozás során áttekintettük az előrehaladás mértékét, és fontosnak tartottam a folyamatos pozitív megerősítést, a dicséretet is. Az erőfeszítések jutalmazása, dicsérete ugyanolyan lényeges a közös munka során, mint az eredmények esetében.

Az ügyei intézése mellett sokat beszélünk neki a munkavállalás előnyeiről, szükségességéről. A munkabérral járó magasabb bevétel előnyeiről, amivel életvitele pozitív irányba mozdulhat el. Igyekeztünk felkelteni érdeklődését, motivációját és a vágyat arra vo-

natkozóan, hogy felmerüljön benne a dolgozni akarás gondolata. Zoltán nem rendelkezett reális célállás elképzeléssel, így meghatároztuk az elhelyezkedést gátló körülményeket. Továbbá a megoldásokat is meghatároztuk a munkára való felkészüléssel kapcsolatos célokat, valamint ezek megvalósításához szükséges lépéseket, tevékenységeket és a hozzáférhető eszközöket. A beszélgetések során szeretnénk volna elérni, hogy Zoltán képessé váljon a munkavállalását akadályozó tényezőknek és életviteli nehézségeinek felismerésére, megfogalmazására, ugyanakkor aktívan működjön közre helyzete javításában. Fontos volt esetében, hogy képes legyen felismerni a munkavállaláshoz szükséges lehetőségeket és tudjon alkalmazkodni a munkaképesség megőrzéséhez szükséges speciális körülményekhez, képessé váljon azonosítani azokat a személyeket, akik a munkavállaláshoz segítséget nyújthatnak. Zoltánnal közösen térképeztük fel az erőforrásait, erősségeit, érdeklődését, és az egészségkárosodási profiljával összeegyeztethető munkaköröket. Felmértük a munkavállalással kapcsolatos korlátokat, feltételeket és lehetőségeket. A találkozások alkalmával kiemelt hangsúlyt fordítottunk Zoltán aktivitásának növelésére, az álláskeresést akadályozó tényezők elhárítására. Fontos lépés volt, hogy az addigi életvitelét, életvezetését akarja és képes legyen megváltoztatni a munkavállalása érdekében. A csoportos munkavégzés törvényszerűségei, annak előnyei, nehézségei megtaníthatók és megtanulhatók. A beilleszkedés, az

alkalmazkodás és az önálló ügyintézés képességei, valamint a helyes és elvárt viselkedés elemei elsajátíthatók. Az egész folyamatnak ez csak egy részét képezi, hiszen mindemellett rendszeresen figyelemmel kell kísérni a személy helyzetét, lelkiállapotát, s ennek tükrében lehet cselekvési tervet kidolgozni. A településen, ahol Zoltán él nagyon kevés a munkalehetőség, még kevesebb az olyan munkakör amit Zoltán képes ellátni. Zoltán a közös munkánk eredményeként nyitottá vált, munkavégzésre felkészült, kellően motivált lett a munkavégzés irányában, így felvettük a kapcsolatot a munkáltatóval, ami Zoltán készségeinek és képességeinek megfelelő munkakörben is kínál munkalehetőséget. Zoltánt felkészítettük a munkáltatóval történő találkozásra, majd felvételt nyert egy vállalkozáshoz, ami állattartással foglalkozik. A munkaerőpiaci integráció azonban nem ér véget a képzettségnek, egészségi állapotnak, érdeklődési körnek megfelelő munka megtalálásával és a sikeres felvétellel, munkába állással. Az ügyfelek többségénél, így Zoltánnál is a munkakezdést követően számos nehézség merült fel. A hosszan tartó munkanélküliség következményeként rendkívül nehéz volt számára a napi rutin kialakítása illetve megtartása, annak ellenére is, hogy erre korábban készültünk, rendszert vittünk az életvezetésébe. Problémát jelentett a munkahelyi normáknak való megfelelés, így a munkaközi szünetek betartása, a teljesítménykényszer, a munkautasításoknak megfelelő munkavégzés, a felmerülő konfliktusok kezelése és egy-

általán a munkahelyi szocializáció, a munkahelyi hierarchia felismerése, elfogadása és alkalmazása. A felmerülő problémákra egyesével és azonnal kellett reagálni és kivitelezhető megoldási tervet készíteni, nehogy olyan mértékű probléma, konfliktushelyzet alakuljon ki, amit már nem lehet kezelni.

Munkahelyi szocializáció

Kitérnék a sikeres munkahelyi szocializációra, hiszen ez teszi lehetővé a munkavállalók számára, hogy megértsék az adott szervezet kultúráját, amelyben hatékonyan működnek (Schein, 1988). Az új belépő egy összetett szituációba kerül és általában bizonytalan abban, hogyan viselkedjen az új szociális közegben. A munkahelyi szocializáció, egy komplex szociális tanulási folyamat, amely megköveteli az új alkalmazottaktól, hogy elfogadják a feladatstruktúrát, a teljesítménykövetelményeket, a csoportnormákat, a munkaszerepeket és az új kultúrát (Moxley és Finch, 2003). A foglalkoztatás során felmerülő problémák megoldásában kulcsfontosságú szerepe lehet a személyre szabott segítségnyújtásnak. A munkaerőpiaci szempontból hátrányos helyzetű egyének munkakörnek való megfelelését úgy biztosíthatjuk, ha eleve olyan munkát kínálunk, ami lehetővé teszi képességeik kibontakozását. A munkavégző képesség, amely a munkakörhöz való sikeres alkalmazkodást alapozza meg, meghatározott intervallumon belül értelmezhető. Ha megvannak a kulcsképeségek, amik megalapozzák a sikeres munkavégzést, akkor a kívánt

teljesítmény elérhető. Fontos, hogy figyelembe vegyük a munkába álló dolgozók előzetes elvárásait, elképzeléseit is a szocializáció szempontjából. Ha ezek az elvárások reálisak, akkor a beilleszkedés sikeresen megy végbe. A dolgozni kívánó személyt segítő tanácsadón kívül azonban fontos szerepe van a befogadó szervezeti kultúrának is. A tapasztalatok és a kutatások azt mutatják, hogy a támogató szervezeti kultúra illetve a progresszív szellemű támogató kultúra a legideálisabb a valamilyen okból hátrányos helyzetűnek tekinthető munkavállalók alkalmazásához. Itt vannak jelen azok az értékek, mint a tolerancia, a támogatás, az elfogadás, az együttműködés, a megbecsülés, amelyek befogadják illetve megkönnyítik a munkaerőpiacra visszalépni, integrálódni szándékozó munkavállalók munkahelyi alkalmazását és beilleszkedését (Jones, 1997). A munkahelyi szocializációnak két oldala van: egyrészt jelenti az egyénnek a munkához illetve munkakörhöz való eredményes alkalmazkodását, másrészt az új munkavállalónak az adott munkahelyre, munkaszervezetbe való sikeres beilleszkedését (Antalovits, 2000).

Csatát nyertünk!

Zoltán lakóhelyének vonzáskörzetében a foglalkoztatottsági ráta alacsony. A településszerkezetből adódóan a viszonylag kis távolságok megtétele is komoly kihívást jelent, sok esetben megghiúsítja a munkavállalást.

Zoltán rendszeres jövedelemmel rendelkezik. Az élettársa által felgyűjtott

lakóháza után gyakorlatilag Zoltán hajléktalanná vált. A vállalkozó biztosított számára telephelyén lakhatási lehetőséget, így ez a probléma is megoldódott. Az utóbbi időszakban munkabérből származó bevétele jelentősen nőtt, aminek következtében a korábbi időszakban felhalmozódott tartozásai kiegyenlítésre kerültek. A munkabérért, ellátását Zoltán két részletben kapja, fizetésének rá eső felét lakossági folyószámlájára utalja a munkáltató, rokkantsági ellátását postai úton kapja meg. A munkabérének másik fele a gyámhatóság által fenntartott számlára érkezik, amit az engedélykérés, a határozathozatal, és pénzfelvétel időigényessége miatt a hónap végén ad át részére gondnoka, most már egy összegben, a rokkantsági járadékának másik felével együtt. Fizetését, ezen feltételek mellett be tudja osztani, adóssága nem keletkezett, pénzt soha nem kér a megbeszélte dátum előtt. Segítségét hivatalos ügyek intézése esetén továbbra is igényel. Felmerült annak lehetősége is, hogy szeretne a jelenlegi tartózkodási helyéről, a vállalkozó telephelyéről elköltözni, amelynek feltételei és megvalósításának részletes kidolgozása folyamatban vannak.

Zoltán az elmúlt időszakban hosszú utat tett meg és még sok-sok erőfeszítés vár rá annak érdekében, hogy életszínvonalát, életminőségét szinten tartsa és tovább javítsa. A 2017 őszi történet megismerkedésünk óta eltelt időszakban, Zoltán életében viszonylag rövid idő alatt számos terület átalakult, azonban ezek a változások immár

pozitívan befolyásolták Zoltán étellel való elégedettségét.

Következtetések, javaslatok: Milyen eredményeket tudunk elérni?

Megállapítható, hogy Zoltán kapcsolatrendszere átalakult a megtett út alatt: Új kapcsolatokat létesített, munkahelyén beilleszkedett. Adósságai kiegyenlítésre kerültek. Folyamatosan dolgozik, ami lehetővé teszi a létfenntartással kapcsolatos kiadásainak finanszírozását. Minden ember személyiségéből, szociális háttéréből adódóan más, nem lehet mindenkin segíteni. Azonban úgy véljük, a megváltozott munkaképességűek, ezen belül a gondnokság alatt élők is megérdemlik az esélyt, az elsöre reménytelennek tűnő helyzetekben, és a végeredmény igenis lehet pozitív. Hasonló eredmények elérése véleményünk szerint egyéni, személyre szabott segítségnyújtással, hosszú távú támogatással, a szakemberek együttműködésének megteremtésével lehetséges. Ezért is tartottuk fontosnak, hogy ezt az esetet bemutassuk, mert a siker, a végkifejlet Zoltán érdeme. Az ő pozitív hozzáállása, akarata együttműködési szándéka nélkül nem formálódott volna a személyisége, és nem tudott volna a változásokhoz alkalmazkodni. Csak útmutatásra volt szüksége, az úton Zoltán ment végig.

Összefoglalás

Az Európai Unióban minden hatodik, Magyarországon minden tizedik ember egészségkárosodásának mértéke kihatással van életvitelére. Ahogy a tanulmány elején jeleztük, a gondnokság

alatt állók a fogyatékkal élők csoportját képezik, gyakorlatilag alig található összegyűjtött, rendezett és elérhető adat vonatkozásukban Magyarországon. Az államok felismerték, hogy a fogyatékkal élők megváltozott munkaképességű személyek, így a gondokság alatt állók esélyeinek növekedéséhez, a hátrányaik leküzdéséhez szükséges az állami és a civil szereplők összehangolt működése a társadalmi, a gazdasági integráció elősegítése érdekében. Az „Európai fogyatékosügy stratégia 2010-2020: megújított elkötelezettség az akadálymentes Európa megvalósítása iránt” célkitűzése szerint 2020-ra a megváltozott munkaképességű személyek körében 75%-os arányt kell elérnie a foglalkoztatási rátának. A 2010-2020 közötti időszakra vonatkozó Európai Fogyatékosügy Stratégia átfogó célkitűzése az, hogy erősítse a fogyatékosokkal élők pozícióját annak érdekében, hogy teljes mértékben élhessenek jogaikkal és teljes körűen részt vehessenek a társadalomban és az európai gazdaságban, különösen az egységes piac keretében. A célkitűzések elérésének érdekében a Bizottság nyolc cselekvési területet jelölt ki: akadálymentesítés, részvétel, egyenlőség, foglalkoztatás, oktatás és képzés, szociális védelem, egészség és külső fellépés. Az Európa 2020 stratégiával összhangban az alábbi három cél elérését emelték ki a tagállamok: a 20–64 éves lakosság 75%-a rendelkezzen munkával; az iskolai lemorzsolódási arány 10% alá csökkenjen, és a 30–34 évesek legalább 40%-a rendelkezzen felsőfokú végzettséggel; legalább 20

millióval csökkenjen a szegénységben élők vagy az elszegényedés és a társadalmi kirekesztés kockázatának kitétek száma.

Az Európa 2020 stratégiában megfogalmazott iskolából történő lemorzsolódási arányt az intézkedések következtében több tagállam sikeresen csökkentette, azonban ez a tendencia nem mondható el a fogyatékkal élők-re. Helyzetük rendkívül hátrányos az iskolaelhagyások tekintetében, mivel EU-szinten a fogyatékos fiatalok több, mint 21%-a hagyja abba idő előtt a tanulást. A korai iskola elhagyás háttérében több probléma áll: az oktatáshoz való hozzáférhetőség hiánya, a fizikai, építészeti akadályok, amelyek jelentősen megnehezítik vagy ellehetetlenítik az oktatásban való részvételt. A kialakult állapotot előidézheti a megfelelő oktatási módszerek, és segítő eszközök hiánya is. A képzéseket idő előtt elhagyók gyakorlatilag végzettség nélkül lépnek be a munkaerőpiacra jelentős, halmozott hátránnyal indulva. A képzettség hiánya csökkenti beilleszkedési esélyüket, a technológiai változásokhoz való alkalmazkodóképességüket, rugalmasságukat is. Az Európai Unióban a 30-34 évesek közel 40%-a rendelkezik felsőfokú vagy azzal egyenértékű végzettséggel, ami szintén teljesíti a Stratégia által kitűzött célt. Azonban, ha a fogyatékkal élők között vizsgáljuk az arányt, már jóval kedvezőtlenebb adatokat kapunk. Esetükben a felsőfokú vagy azzal egyenértékű végzettséggel rendelkezők aránya még a 30%-ot sem éri el. A fogyatékoság mértékét vizsgálva láthatjuk, hogy a 30-34 éves

fogyatékkal élő korosztály tekintetében a súlyos fogyatékkal élők 18%-a, a mérsékelten fogyatékosok 31%-a rendelkezik diplomával vagy azzal egyenértékű felsőfokú végzettséggel. Az oktatásban töltött évek száma jelentősen növeli a foglalkoztatottság arányát a fogyatékkal élők és a nem fogyatékkal élők között. A felsőfokú oktatásban (rövid ciklusú felsőoktatás, alapképzés, mesterképzés és doktori képzés, vagy ezekkel egyenértékűek) részesült 25–64 éves korosztály foglalkoztatási rátája az EU 28 tagállamában 84,8% volt 2016-ban, ami jóval meghaladta a legfeljebb alapfokú vagy alsó/középfokú oktatásban résztvevőket (54,3%). Az EU 28 tagállamában a legfeljebb felső/középfokú vagy nem felsőfokú posztsekunder képzésben részesültek foglalkoztatási rátája 74,8% volt. A fogyatékkal élők esetében a legmagasabb végzettséggel rendelkezők foglalkoztatási aránya 69,3%-os, a középfokú végzettségűeké 56,4-os, az alapfokú vagy középfokú képzésben részesülők foglalkoztatási rátája 32,6-os ugyanebben az évben. Az adatok alapján egyértelmű, hogy az oktatás jelentősen növeli a munkahely megszerzésének esélyeit. Általánosságban elmondható, hogy az Európai Unióban a fogyatékos és a megváltozott munkaképességű személyekre jellemző az alacsony gazdasági aktivitás. Sokan közülük a munkaerőpiac történő elhelyezkedés nehézségei miatt inkább az inaktivitást választják, aminek számos következménye lehet: elszegényedés, további egészségügyi problémák, és a társadalmi kirekesz-

tődés. A gazdaságilag aktív népességet a foglalkoztatottak és a munkanélküliek alkotják. Az európai uniós munkaerő-felmérés (EU MEF) meghatározása szerint, a foglalkoztatott az a 15. életévét betöltött személy, aki a bázis héten akár csak egy órán át, de munkát végzett fizetés, nyereség vagy családi haszon ellenében. 2016-ban az EU-28-ban a 20–64 éves korcsoport teljes foglalkoztatási rátája az európai uniós munkaerő-felmérés szerint 71,1% volt, ami az Unióban valaha mért legmagasabb éves átlag, azonban a fogyatékkal élők foglalkoztatása az Európai Unióban 57%-os volt, ami jelentősen elmarad a nem fogyatékkal élők foglalkoztatási rátájától (EU MEF).

Ahogy azt már tanulmányunk elején jeleztük, a fogyatékkal élők csoportját képezik a gondnokság alatt állók. Külön statisztika nem készül velük kapcsolatosan, azonban általánosságban elmondható, hogy nagyon elenyésző százalékuk vesz részt a foglalkoztatás valamilyen formájában. Azon gondnokság alatt álló személyek esetében, akiket a bíróság cselekvőképességükben részlegesen korlátozott, érdemes lenne figyelmet fordítani a munkaerőpiaci integrációra akár a támogatott foglalkoztatás, akár a nyílt munkaerőpiac keretei között. A saját otthonukban élők többsége a számára megállapított ellátásból él, ami sok esetben a létfenntartáshoz is alig elegendő a különböző állami és szociális juttatások igénybevétele mellett. Zoltán számára nagykorúvá válásakor, 2002-ben 21.300Ft rokkantsági járadékot állapítottak meg. Jelenleg 2020-ban 38.670.

Ft ellátásban részesül. Ezek a személyek könnyen kerülnek a társadalom perifériájára, gyakran ismerősök által felajánlott minimális összegekért alkalmi munkákat vállalnak és gyakori körükben a megélhetési bűnözés is. A munkaerőpiaci integrációjuk megvalósulásával a nevezett problémák orvosolhatóvá válnának, étellel való elégedettségüket nagyban növelné, hiszen hasznos tagjaivá válnának a társadalomnak, amely által a társadalom is befogadóbbá-elfogadóbbá válna velük szemben. Általánosságban a munkavégzéssel javulna általános jóllétük, életük tartalmasabbá válhatna, ami az egészséges énkép kialakulását segítené.

Irodalomjegyzék

- Antalovits, M., (2000): Munkaköri és munkahelyi szocializáció. BME, belső használatú kézirat.
- Antalovits, M., Laufer, L., Kutor, L., Ábrahám, Gy., Jókai, E., Koloszar, K., Mogánné Tölgyesy, Sz. (2010): Rehabilitációs támogató technológiák, Typotex Kiadó, Budapest.
- A gyámhatóságokról, valamint a gyermekvédelmi és a gyámügyi eljárásról szóló 149/1997 (IX. 10.) Korm. rendelet. Elérhető: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=99700149.kor> Letöltés ideje: 2020.06.20.
- Az új Ptk. cselekvőképességre vonatkozó szabályairól – interjú Makai Katalin kúriai bíróval. Elérhető: <http://ptk2013.hu/interjuk> Letöltés ideje: 2020.04.09.
- Bruckner, L., (2007): Speciális szakiskolákban végzett fiatalok utógondozása, Budapest, Fogya-
- tékos Gyermek, Tanulók Felzárkóztatásáért Országos Közalapítvány.
- Czoboly, N. (2005): Dolgozni akarok! Könnyen érthető módszerrel készült kiadvány a munkavállalásról (Szakmai kiadvány), Budapest értelmi sérült emberek számára; Salva Vita Alapítvány, Budapest.
- Eurostat Statistics Explained Elérhető: https://ec.europa.eu/eurostat/statisticsexplained/index.php?title=Glossary:Labour_force_survey_%28LFS%29 Letöltés ideje: 2020.08.27.
- Jones, F.L. (1997): Ethnic diversity and national identity, *Journal of Sociology*, **3**: 286-305.
- Klein, S., Hajtman, B., Antalovits, M., Izsó, L. (2003): *Munkapszichológia*, Edge.
- KSH. Elérhető: https://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadata_eves/i_fsg004.html Letöltés ideje: 2020.06.20.
- Kullmann, L. (2012): A modern rehabilitációs szemléletet tükröző egyéni állapotfelmérő módszer, A funkcióképesség, fogyatékoság és egészség nemzetközi osztályozása (FNO) elméleti és gyakorlati alkalmazásának tapasztalatai. A módszer alkalmazási lehetőségei a mozgássérült emberek rehabilitációjában. Eötvös Loránd Tudományegyetem, Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar, Budapest.
- Magyarország Alaptörvénye (2011. április 07.) Elérhető: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1100425.atv> Letöltés ideje: 2020.06.20.
- McGoldrick, M., Gerson, R. (1985): Genograms in Family Assessment, A Norton professional

- book
- Moxley, P.D., Finch, J.R. (2003): *Sourcebook of Rehabilitation and Mental Health Practice*. Kluwer Academic Publishers, NY.
 - Moxley, D.P., Finch, J.R. (2003): *Sourcebook of Rehabilitation and Mental Health Practice*. (Eds.) Springer.
 - Scharle, Á. (2011): Foglalkoztatási rehabilitációs jó gyakorlatok Magyarországon. Kutatási jelentés Forrás: http://www.budapest-institute.eu/uploads/rehab_jelentes_110410.pdf Letöltés ideje: 2020.06.05.
 - Schein, E.H. (1988): Organizational socialization and the profession of management, *Sloan Management Review*: 53-64.
 - Szabó, L. (2003): *A szociális esetmunka gyakorlata*. Wesley János Lelkészképző Főiskola, Budapest.
 - Világi, R. (2000): Munkahelyi szocializáció – vagy mit tehet a személyügy az új dolgozó beilleszkedésének segítése érdekében. *Humánpolitikai Szemle*, **2**: 77-89.
 - 1952. évi III. törvény a polgári perrendtartásról. Elérhető: <https://njt.hu/jogszabaly/1952-3-00-00.129> Letöltés ideje: 2020.06.20.
 - 83/1987. (XII. 27.) MT rendelet a rokkantsági járadékról. Elérhető: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?-docid=98700083.mt> Letöltés ideje: 2020.06.20.
 - 1993. évi III. törvény a szociális igazgatásról és szociális ellátásokról. Elérhető: <https://net.jogtar.hu/getpdf?docid=99300003.TV&targetdate=&printTitle=1993.+%C3%A9vi+III.+t%C3%B6rv%C3%A9ny> Letöltés ideje: 2020.06.20.
 - 1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról. Elérhető: <https://net.jogtar.hu/getpdf?docid=99700031.TV&targetdate=&printTitle=1997.+%C3%A9vi+XXXI.+t%C3%B6rv%C3%A9ny> Letöltés ideje: 2020.06.20.
 - 1997. évi CLIV. törvény az egészségügyről. Elérhető: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=99700154.tv> Letöltés ideje: 2020.06.20.
 - 2013. évi CLXXV. törvény a gondnokoltak és az előzetes jognyilatkozatok nyilvántartásáról. Elérhető: <https://mkogy.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1300175.TV> Letöltés ideje: 2020.06.20.
 - 2013. évi V. törvény Polgári Törvénykönyvről 2:8. §. Elérhető: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?-docid=a1300005.tv> Letöltés ideje: 2020.06.20.

NOVÁK PÁL, SZENTEI ANDRÁS

MIÉRT SPORT AZ E-SPORT ÉS MIÉRT NEM AZ?

WHY ESPORT IS A SPORT AND WHY IT IS NOT?

Absztrakt

Az ipar 4.0 olyan digitális világot hozott el számunkra, mely társadalmunk alapvető rendjét, hétköznapijainkat és a tudományt is reformálja, továbbá olyan alapvető kérdéseket reformál, mint az emberi civilizáció hajnala óta konzerválódott, tan- és történelemkönyveinkben konszenzust nyert jelenség: a sport. Ahogy látni fogjuk, a szabadidő eltöltésének újkori vívmánya, a videójáték és annak kompetitív formája a sport, olyan gyorsan került az otthonokból hatalmas arénákba nézők százezrei közé, hogy sem a sport-, sem a jog-, sem a közgazdaságtudományok nem voltak képesek egyelőre elfogadott definícióval, vagy írásmóddal sem előállni. Jelen dolgozatban azt vizsgáljuk jogi, filozófia és egészségtudományi szempontból, hogy az e-sport vajon sportnak tekinthető vagy sem.

Abstract

The digital world that Industry 4.0 has brought us is reforming the basic order of our society, our everyday lives and also science and it gives new perspective for important issues such as the phenomenon that has been conserved since the dawn of human civilization and what is a consensus in our history and textbooks: the sports. As we will

see, videogames and its competitive form, the eSport, has went so fast from our living rooms to hundreds of thousands of viewers to vast arenas among thousands of users that neither law, nor economics have been able to meet an accepted definition, or even come up with a spelling. In this dissertation, we examine, from a legal, philosophical, and health science perspective, whether or not e-sport can be considered a sport.

Célkitűzések

Célunk az volt, hogy megvizsgáljuk, vajon a 21. század információs társadalmának egyik leggyorsabban fejlődő jelensége, az e-sport, sportnak tekinthető-e jogi, társadalom- vagy egészségtudományi szempontból.

Bevezető

Jelen tanulmány jogi, társadalom- és egészségtudományi (illetve érintőlegesen filozófiai) szempontból vizsgálja azt, hogy vajon ez e-sport sport-e kifejezetten tudományos tekintetben. Magyarországon a sportról szóló 2004. évi I. törvény nem ad lehetőséget arra, hogy sportnak nevezzük az e-sportot, hiszen a sportági besorolást nem nyerte el a jelenség (a sportról szóló törvény, 2021). Mégis általánosan megfigyelhető, hogy a teljes magyar piaci környezet olyan jogi álláspontra

helyezkedett, mely szerint az e-sport egy sportág. (Magyarország Bíróságai, 2021) Ezt világosan mutatja a www.birosag.hu köznyilvános adatbázisa összehasonlítva www.e-cegjegyzek.hu adatbázisával, mely webhelyekről kiderül, hogy az e-sporttal foglalkozó szervezetek döntő többsége Magyarországon civil szervezet, azon belül egyesület, ami sport- és szabadidőtevékenység végzése végett jött létre. Ehhez képest a gazdasági társaságok száma eltörpül, civil szervezeteket alapítanak tehát az emberek azért, hogy piaci alapon részt vehessenek a hazai e-sport élet gyakorlatában. Jelen tanulmány a fenti célok mellett tehát azt a jelenséget is fogja vizsgálni, hogy az e-sport bár jogi értelemben nem sport, mégis a piaci attitűd azt sugallja, hogy már az, vagy az lesz.

Természetesen az, hogy civil szervezeteket hoznak létre a piaci szereplők e-sport tevékenység végzése érdekében tökéletesen racionális lépés volna egy sportág esetében. Hazai és nemzetközi szerződések határozzák meg azt a jogviszonyt, amelynek keretében, pontosabban amelynek határai között maga az adott sporttevékenység szövetségi környezetben, mely meghatározott sportszervezetek tagjaként folytatható, ezt taxatívén felsorolja a sportról szóló törvény: „Sportszervezetek a sportegyesületek, a sportvállalkozások, a sportiskolák, valamint az utánpótlás-nevelés fejlesztését végző alapítványok”. (a sportról szóló törvény, 2021) A tény, hogy az e-sport nem sport jogi értelemben és a fenti rendelkezés együttesen természetesen

nem követelné meg (sőt, logikusan meg kéne, hogy akadályozza) azt a piaci attitűdöt, illetve gyakorlati viselkedésformát, aminek eredményeként az e-sport erőt kihasználni kívánó szervezetek nagy része civil szervezet.

Anyag és módszer

A cikk alapját képező vizsgálatok kvalitatív jellegűek, melyeket snowball módszerrel választottunk ki, az online tudományos munkákat összegző keresőmotorok (Pubmed, Microsoft Academic, Google Scholar) e-sportra vonatkozó találatai alapján. A fizikai aktivitás és az e-sport keresőszavak megléte volt a feltétele a tudományos munkák beválasztásának. Kizárásra került minden olyan tudományos munka, amely nem tartalmazott a fenti keresőszavak alapján releváns információkat a témában. Ezek alapján összegeztük a kutatás időpontjáig megjelenő releváns forrásokat.

Eredmények

Sportjogi szempontból, az e-sport nem minősül sportnak. Jelenleg az e-sport nem elismert a NOB által, mint sport tevékenység. Ezáltal nem is részesülhetnek az e-sport tevékenységet végzők sportösztöndíjakban sem. Nincs egyetemes elfogadott definíció jelenleg az e-sportra, ezért nehéz értelmezni a különbözőség mentén. Gazdasági szempontból főleg profitorientált cégek irányítják az e-sport ipart, mely a szórakoztató iparág részét képezi. A nemzetközi jogi szabályozások részben így is vonatkoznak az e-sport résztvevőire, amit egyes kiadók és fejlesztők külön-

bözően értelmezhetnek, ezért ebben sem tudjuk kijelenteni, hogy egységes képet mutatnának. Egészségtudományi szempontból egyes kutatások szerint az e-sport hasonlóságokat mutat a tradicionális sportversenyekkel fizikai aktivitási mutatókban, mint magas pulzusszám, emelkedett vérnyomás értékek. Ezen tényezők a versenyhelyzetben fellépő stressz jelei is lehetnek, illetve az ismételt precíziós kézmozdulatok megterheléséből is adódhatnak.

Sportjogi megközelítés

Feltehetően a sportról szóló törvény 16. § (2) bekezdése – legalábbis stiláris jegyeiben - a hagyományos sportszervezeti felépítést irodalmi tisztelegéssel tükröző módon, nem kizárólag szabályt alkotva, de hazánk uralkodó sportszervezeti attitűdjét is megfelelő nyomatékkal átadva deklarálja: „A sportegyesület a magyar sport hagyományos szervezeti alapegysége, a versenysport, a tehetséggondozás, az utánpótlás-nevelés és a szabadidősport műhelye”. Tehát, mint alapvető szervezeti egységet jeleníti meg a törvény a sportegyesületet, értelemszerűen egy olyan környezetben, ahol mindez kötelező erővel is bír. Vagyis nem csoda, hogy Magyarországon a sport szó elterjedése miatt kialakult ez a viselkedésforma, ellenben az igen érdekes, hogy nem változik. Hiszen Magyarországon nem lehet pl. klasszikus sportösztöndíjat adni e-sportolóknak, csak egy gyors példát kiragadva: a Magyar Sportszallagok Ösztöndíjról szóló 165/2013. (V. 28.) Korm. rendelet 1. §-a szerint „A Magyar Sportszallagok Ösztöndíj (a

továbbiakban: ösztöndíj) a Kormány által alapított ösztöndíj, melynek célja a felsőoktatási intézményekben hallgatói jogviszonnyal rendelkező olimpiai vagy paralimpiai sportágakban sportoló azon hallgatók támogatása, akik tanulmányaik ideje alatt eséllyel rendelkeznek arra, hogy Európa-bajnoki, világbajnoki vagy olimpiai, paralimpiai érmet szereznek.” (Magyar Sportszallagok Ösztöndíjról szóló Korm. rendelet, 2021)

Látható ez esetben is, hogy csak olimpiai sportágak művelése esetén lehet elnyerni az ösztöndíjat, a példákat ha nem is vég nélkül, de egészen addig lehetne sorolni, amíg el nem fogy valamennyi magyarországi sportösztöndíj. Egyébként sok, az e-sporthoz hasonló jelenség kapcsán merült fel a kérdés, vajon sport-e, ilyen pl. az online póker. (Lovinger, 2014) Az online póker több szempontból szenved azonos, legalábbis hasonló „tünetekben”, mint az e-sport. Többek álláspontja, hogy nem minősül szerencsejátéknak (Dufourab, Morvannoub et. al., 2019) mert a játékoson múlik, hogy sikerül-e nyernie vagy sem, a szerencse ebben bár közre játszik, nem azon múlik, hogy a játékos nyer vagy veszít, hanem a megjátszott tétek nagyságán, a vakmerőségen, a látszaton, amit képes egy ügyes játékos fenntartani, a „blöff” erején. Mégsem hallani erős tiltakozást az ellen, hogy nem tekintik sportnak ezt a játékot. Egyébként a piac általános várakozásán felül hazánkban (hiszen szinte kizárólag sportszervezeteket alapítanak Magyarországon a verseny fenntartására) igen

kevés fókusz helyezkedik arra, hogy az e-sportot sportnak tekintsék és ennek könnyen lehet az egyik oka pont az, hogy milyen nehéz alkalmazni rá a megfelelő jogi szabályozást. Ugyanis, ahogy jelen tanulmányban is látható lesz a későbbiekben szigorúan egészségtudományi szempontból nem elhanyagolható a szignifikáns kapcsolat az e-sport és a klasszikus sportok között. Mégis érdekes kérdésként merülhet fel az, hogy vajon ha 1999-ben nem publikálja egy újságíró (Winer, 2019) az e-sport kifejezést, így megjelölve egy online videójáték versenyt, mi lett volna a sorsa ennek a jelenségnek.

Társadalomtudományi, sportfilozófiai megközelítés

Zódi Zsolt (Zódi, 2018) érdekesítően világít rá arra, hogy a Facebook és a Google, mint horizontális platformok milyen erős szabályozási módosítást követelnek az információs társadalom jelensége mögött a jogalkotóktól. Egy olyan világban, ahol az emberek helyett dolgozva, profitot termelve, egy algoritmus 360.000 munkaórát spórol meg egy cégnek (Sullivan, 2017) értelemszerűen szükséges lesz teljesen új perspektívából megközelíteni a szabályozási kihívásokat. Ugyancsak Zódi Zsolt megfogalmazásában a Google egy világítótorony az internet óceánjában, a Facebook pedig egy sziget ahol lehetőségünk nyílik a saját magunk által preferált tartalom összegyűjtésére és a közelmúltig nem is igazán sejtettünk a szabályozás mögött egyebet. Senki nem gondolta, hogy a homo sapiens Richard Dawkins „önző

gén” (Dawkins, 1986) elméletében megpedzegetett akció-reakció alapú agya előfordulhat, hogy annyira befolyásolható, hogy akár az Amerikai Egyesült Államokban választást lehet nyerni (Universidad Carlos III de Madrid, 2018) egy ilyen ún. horizontális platformmal (Zódi, 2018), mint a Facebook. Az érdekes, hogy eleve vadiúj szabályozás szükséges ahhoz, hogy képesek legyünk szabályozni az információs társadalom, mint új szektor (Zódi, 2018) kihívásait, de vajon ha bebizonyosodik a fent említett döntésemélet (mely koncepcióra épül egyébként a Nobel díjas Francis Crick elméletéből létrejött neuromarketing is (Logothetis, 2004) nevezetesen, hogy minden egyes ember személyisége pusztán reakció, amelyet a világra ad, akkor érdemes lehet feltenni a költői kérdést: a korlátlan befolyásolás ellen is szükséges hozni egy szabályt az e teória szerint esetlegesen bekövetkező jövőben? Mi van akkor, ha Zódi Zsolt elméletét tovább gondolva megvizsgáljuk a videójátékipart és az e-sportot (melyet elfogadott definíció hiányában egyszerűen úgy jelölünk meg most is, mint a videójátékokkal való kompetitív tevékenységforma) és az elképzelt óceán hasonlatában a Google, mint világítótorony, a Facebook mint sziget mellett maga a videójáték lehet a végtelen óceán játékos élővilága. Persze ez egy távoli és tudományosan nehezen értelmezhető hasonlat, viszont az egy tény, hogy a videójáték nem csak egy újabb G.I.JOE., LEGO, vagy Barbie szerű szórakoztató tárgy, ami mint a kisvasút, szintén elektromos és ki-

zárólag abban különbözik tőle, hogy kell hozzá egy televízió. Mert a katód-sugárcsőes szórakoztató eszköz - az első videojáték – (Amerikai Egyesült Államok Szabadalmi Hivatala, 1947) megjelenése óta ezt a megközelítést alkalmazta a tömegmédiá és a társadalom és ez egyenes ágon korrelálhat azzal, hogy a kompetitív részét ennek sportnak tekintjük. De ha közelebbről vizsgálódunk, akkor azt tapasztalhatjuk, hogy a videojátékokat felhasználják 2003 óta az oktatásban (Simul, 2003) az egészségügyben (Stern, 2016) (a sebészek motorikus képességeinek fejlesztésében) sőt, ezen felül segíti a tudományos felfedezéseket (Rubota, 2019), a rehabilitációt stb. Hol található itt a gyerekjáték? Hol található itt a tanulmány témája: a sport?

Gazdasági megközelítés

A gazdasági hatalomért és gazdagsággért folytatott társadalmi versengést piaci versenynek hívjuk és több kevesebb sikerrel nemzetközi szerződésekkel, nemzeti jogszabályokkal (1987. évi 20. törvényerejű rendelet) harcolunk azért, hogy ne monopolizálódjon. Ez a veszély, a monopolizálódás, lehet, hogy erősen jelen van az e-sport világában is. Ha megvizsgáljuk a videojátékipart, látható, hogy hatalmas óriáscégek kezdtek bele felvásárlásokba, mint pl. a Microsoft (Warren, 2020) és ez egyértelműen monopolizálja az ipart, az e-sport speciális volta miatt, lehet, hogy jobban, mint más.

(Ki marad egy e-sport versenyen monopol helyzetben? A forráskód tulajdo-

nosa és/vagy felhasználási jogosultja. És itt gyorsan meg is ragadnánk az alkalmat, hogy differenciáljuk ettől a klasszikus sportokban már oly régóta jelen lévő ernyőszervezeteket, mint pl. a FIFA. Míg az egyik egy sport érdekképviseleti, nemzetközi szerződésen alapuló szervezet, melynek célja gyakorlatilag a futball és futball szereplőinek minden lehetséges eszközzel való támogatása, addig egy multinacionális cégóriás térnyerése mellett végső soron szükségszerű az érdekképviselet az adott országok törvényei és a nemzetközi megállapodások miatt, de tanulmányok boncolgatják azt is, hogy miért van szüksége egy cégnek a profit érdekében (Spangler, Pompper, 2011) olyan startégiát kidolgozni, amellyel társadalmi felelősségének is eleget tud tenni.)

Számtalan jogszabály kényszeríti nemzeti és nemzetközi szinten a vállalatokat arra, hogy társadalmi felelősséget vállaljanak, de érdekes kérdés felvetni az e-sporttal kapcsolatban (melynek konszenzus alapú, elfogadott definíciója a mai napig nincs), hogy milyen társadalmi felelősséget vállalnak az olyan multinacionális cégek mint a Microsoft, az Activision vagy éppen a Ubisoft, amikor nem is tisztázott pontosan az, hogy e felelősség első sorban milyen jellegű. Sportjogi (jelenleg nem, jogi értelemben az e-sport nem sport, ahogy ezt tisztáztuk már)? Piaci? Mi történik a játékosokkal, a versenyszervezőkkel ha egy cég monopol helyzetbe kerül az e-sport területén? Jelenleg polgári jogi környezetben ke-

rül minden verseny megszervezésre, melyhez mindössze megbízási szerződésre van szükség, egyre a rendezvény megszervezéséhez, egyre pedig ahhoz, hogy a játékos indulhasson. Engedélyt a szoftver tulajdonosa ad. Vagy nem ad. Ezen utóbbi esetben mi lehet a sorsa egy olyan képzeletbeli e-sportolónak, aki pl. 40.000, azaz negyvenezer órát játszott egy játékkal, aminek a szoftvertulajdonosa egész egyszerűen megtiltja a versenyek szervezését? Okkal bízhatott egy karrierben és a végső soron az derült ki, hogy csak játszott? Ezen károk megtérítésére még nincs koherens szabályzat, valószínűleg ebben pedig igen nagy szerepe van annak, hogy az e-sport jelenleg jogi értelemben, még nem sport.

A fentiekben röviden áttekintettük a jogi vonatkozásokat, illetve az ezekből levonható következtést, egy gyors tekintéssel a morális, etikai kérdésekre, de értelemszerűen az egyik legfontosabb kulcskérdés ezeken túl, hogy egészség tudományi, sporttudományi szempontból milyen besorolást kaphat ez a cseppet sem egyszerű jelenség.

Egészségtudományi megközelítés

V.1. A fizikai aktivitás fontossága professzionális e-sport tevékenység mellett.

Az e-sport definiálására egy általunk elfogadott megfogalmazást tekintünk, miszerint „az esport egy olyan fajta sporttevékenység, ahol a sportolás klasszikus elemeit egy elektronikus rendszer hajtja végre, a kimenetele

az e-sport rendszernek az ember-gép kommunikációs rendszer által végződik” (Hamari és Sjöblom, 2017). Azt gondoljuk, hogy az e-sport tevékenységgel részletesebben kell foglalkoznunk, mert a mai napig nem eldöntött, hogy a versenyszerű, anyagi haszon-szerzés céljából végzett, számítógépes vagy konzolos játéktevékenységre mondhatjuk-e, hogy sport, vagy meg kell maradnia a rekreációs tevékenységek között. Egy szempontból, az Európai Sport Charta (2001) leírása szerint - amit az Európai Bizottság is jóváhagyott 2007-ben - a sport klaszszikus értelmezésének meg kell felelni több kritériumnak, hogy sportnak nevezhessünk egy tevékenységet:

- fizikai aktivitás jelenlétét feltételezi;
- rekreációs céllal is végezhető legyen;
- jelenjen meg valamilyen versenyrendszerben;
- egy szervezeti egység irányítása alatt működjön.

Ezt kiegészítették még egy komponenssel, miszerint általánosan elfogadott legyen a média és/vagy a sporttügynökségek által (Gratton-Taylor, 2000). A fizikai aktivitást is részletesen meghatározták (American Heart Association, 2007), ahol az egyhelyben ülés 1 MET, azaz metabolikus egységnek felel meg, a könnyű séta 3-6 MET egység. Fizikai aktivitásnak az felel meg, ahol a MET egység mérsékelt erőfeszítést, 3-5 MET-et mutat egy meghatározott időegységen keresztül folyamatosan.

Kutatási eredmények szerint (Rudolf és mtsai., 2016), az e-sport verseny-

ken a játékosok szívverése átlagosan 100/perc felett van 160 és 180-as értékeket is elérve esetenként, mely a fizikai aktivitás és a fokozott érzelmi állapot, valamint a stressz jeleit mutathatja, amely a tradicionális sportversenyek egyik jellemzője is. Továbbá ez egyfajta lelki megterhelést is jelenthet, akárcsak a tradicionális sportolóknál, eszerint megegyező szinten van az e-sport egyes sportokkal a leírt jellemzők tekintetében (Rudolf és mtsai., 2016). Hallmann 2017-es beszámolójában rávilágít, hogy egyik nagy hiányossága a tradicionális sporttal szemben az e-sportnak, hogy nincs egy olyan ernyőszervezete, amely szabályozni tudná és egységesítené az összes e-sport versenyt, versenyrendszereket, hasonlóan, mint az Olimpiai Bizottság. Ezt írja Koot (2017) is miszerint a GSO (Global Sport Organization) létezik az e-sportban, de lényegi nagy eltéréseket láthatunk a működésükben, valamint szabályozó szerepük mértéke is jóval mérsékeltebb. Továbbiakban Koot (2017) rávilágít, hogy ez a jelenség azért fordulhat elő, mert egyes kiadók joggal érvelhetnek amellet, hogy az általuk publikált, fejlesztett, folyamatosan gondozott szoftverek, jelen esetben a számítógépes játékok, az ő saját szellemi termékük, így annak felhasználási feltételeit, szabályozását, versenyrendszerének kialakítását is ők, a szellemi tulajdonosok birtokolják. Vannak intézményesült szervezetek KESPA (Korean Esport Association), ESL (Electronic Sport League), amelyek sikeresen szabályozzák az e-sport tevékenység egyes területeit,

de itt is inkább a professzionális játékosok érdekvédelme és az illegális fogadások kontrollálása, amely jelentős szerepet játszik (Seo & Jung, 2016). Ha megnézzük a sportot meghatározó újonnan hozzáadott kritériumot, akkor azt gondoljuk, hogy a média és a különböző ügynökségek már felismerték és elismerték az e-sport jelentőségét úgy, mint növekvő marketing megjelenések, saját televíziós csatornák, a Szerencsejáték Zrt. által is köthető rá fogadás, mint más sportokra. A felsorolt változások annak a törekvésnek igazolásai, hogy a sport egy válfajaként tekintsenek rá a jövőben.

Lee és Shoenstedt (2011) azt mutatták ki kutatásukban, hogy az e-sport tevékenységet folytatóknál a versenyzés élménye, a saját képességeik fejlesztése és a társas hatások jelentősége volt szignifikáns az e-sport tevékenységben való részvétel szempontjából. Megemlítenénk egy olyan kézikönyvet, amely számunkra alátámasztja, hogy az e-sport tevékenységet komolyan kell venni, mint jelenséget és gazdaságot befolyásoló faktort is egyaránt, mert ez a kézikönyv specifikusan e-sportoló atlétáknak íródott, „Pszichológiai készségeket fejlesztő edzés” címen (Collins, 2017). A kézikönyv sportpszichológiai szempontból a pszichés készségek fejlesztésével próbál teljesítménynövekedést elérni az e-sportolóknál. Emellett az is célja, hogy a körülöttük tevékenykedő csapatot, és a segítő szakemberek részére egy útmutatót adjon. Megjelentek benne a célállítás, a pozitív énkép fogalma, az imaginációs technikák széles tárháza,

amelyek kiegészítő eszközei lehetnek a profi e-sportolók edzőmunkájának is.

Felhasznált irodalom

- 1987. évi 20. törvényerejű rendelet az Egyesült Nemzeteknek az áruk nemzetközi adásvételi szerződéseiről szóló, Bécsben, az 1980. évi április hó 11. napján kelt Egyezménye kihirdetéséről
- A sportról szóló 2004. évi I. törvény 20. § (4) bekezdés: „*Szakszövetség csak olyan sportágban hozható létre:*
- A sportról szóló 2004. évi I. törvény 15. § (1) bekezdése
- *a) amely a Nemzetközi Olimpiai Bizottság által elismert sportág, vagy*
- Andrew Stern: Surgeons who play video games more skilled: study. <https://www.reuters.com/article/us-surgery-games-idUSN2J30397820070219>, letöltés ideje: 2021.04.03.
- *b) amelyben a sportág nemzetközi szövetségét felvették a Nemzetközi Sportszövetségek Szövetségébe (Global Association of International Sports Federations, a továbbiakban: GAISF).”*
- Casey C. Sullivan: (2017) ‘Machine Learning Saves JPMorgan Chase 360,000 Hours of Legal Work’, <https://blogs.findlaw.com/technologist/2017/03/machine-learning-saves-jpmorgan-chase-360000-hours-of-legal-work.html> letöltés ideje: 2021. március 16.
- Collins, Ty J. (2017) Psychological Skills Training Manual for eSports Athletes. Masters of Education in Human Movement, Sport, and Leisure Studies Graduate Projects. 49. https://scholarworks.bgsu.edu/hmsls_mastersprojects/49
- Európai Sport Charta (2001). [http://www.europatanacs.hu/pdf/CM_Rec\(1992\)14.pdf](http://www.europatanacs.hu/pdf/CM_Rec(1992)14.pdf) (Letöltve: 2021.03.01.)
- Federico Winer: Esports: How The Term Was Coined And What Is The Correct Way To Write It? (2019) <https://www.digitalistmag.com/customer-experience/2019/03/27/esports-how-term-was-coined-what-is-correct-way-to-write-it-06197363/> letöltés ideje: 2021. március 16.
- Gratton C., Taylor P. (2000) Economics of sport and recreation. 2000 No.Ed.2
- Hallmann, esports - competitive sports or recreational activity?; Sport Management Review, SMR 445, 2017
- Hamari, J., Sjöblom, M. (2017). What is eSports and why do people watch it? Internet Research, 27(2), 211–232.
- Jay Lovinger: Is poker a sport? (2014) espn.com/espn/page2/story?page=lovinger/040614 letöltés ideje: 2021. március 16.
- Jelen hivatkozás az Amerikai Egyesült Államok Szabadalmi Hivatalának szabadalmi bejegyzését tartalmazza, a citáció kiemeli a szabadalmi joghoz kapcsolódó személyhez fűződő jogok természetes személy jogosultjait, a vagyoni jogosult jogi személyt, a bejegyzés évét és azonosítószámát: Thomas T. Goldsmith, Jr., Cedar Grove, and Estle Ra'y Man'n, Upper Montclair, N. J., assigns to Allen: B. Du Mont Laboratories, Inc., Passaic, I N. J., a corporation of Delaware I {app-

- lication January '25, 1947, Serial No. 724,444.
- Koot, J. (2017). Esports Governance and Its Failures (Bachelor Thesis). Leiden University College, Faculty of Governance and Global Affairs. letöltés ideje: 2021. március 16.
 - Kurt Squire (2003) *Video Games in Education*. Massachusetts Institute of Technology, Cambridge. <https://www.semanticscholar.org/paper/Video-games-in-education-Squire/2a32aec3eda92a-9785002398ca1d8a3ea8bf7fc9> letöltés ideje: 2021.04.19.
 - Lee, D., & Schoenstedt, L. (2010, November 30). Comparison of eSports and Traditional Sports Consumption Motives. Retrieved March 9, 2019, from <https://eric.ed.gov/?id=EJ954495> letöltés ideje: 2021. március 16.
 - Magali Dufourab, Adèle Morvan-noub, Émélie Laverdièreb, Natacha Brunellec, Sylvia Kairouz d Marc-Antoine Nolin, Louise Nadeaue, Frédéric Dussaulta, Djamal Berbicheb (2019): Addictive Behaviors Reports: Once online poker, always online poker? Poker modality trajectories over two years <https://www.science-direct.com/science/article/pii/S2352853219301609> letöltés ideje: 2021. március 16.
 - Magyar Sportszabályozás Ösztöndíjról szóló 165/2013. (V. 28.) Korm. rendelet 1. §
 - Nikos K Logothetis (2004) <https://www.nature.com/articles/n1004-1027>
 - Richard Dawkins (szerk., 1986): *Az önző gén*; Gondolat Kiadó, Budapest.
 - Rudolf, K., Grieben, C., Achthehn, S., & Froböse, I. (2016). Stress im eSport – Ein Einblick in Training und Wettkampf. Paper presented at the eSport conference
 - Seo, Y., & Jung, S. (2016). Beyond solitary play in computer games: The social practices of eSports. *Journal of Consumer Culture*, 16(3), 635-655. doi: 10.1177/1469540514553711 letöltés ideje: 2021. március 16.
 - Szekeres, E. (2018, May 01). Why Are Professional Sports Teams investing in eSports? Retrieved March 11, 2019, from <http://foxsportsstories.com/2018/04/28/professional-sports-teams-investing-esports/> letöltés ideje: 2021. március 16.
 - Taylor Rubota: How playing games can help science: <https://scopeblog.stanford.edu/2019/07/23/how-playing-games-can-help-science/> letöltés ideje: 2021. március 09.
 - Tom Warren (2021) *EU approves Microsoft's \$7.5 billion Bethesda acquisition* <https://www.theverge.com/2021/3/8/22315104/microsoft-bethesda-acquisition-eu-approval-deal> letöltés ideje: 2021.03.03.
 - Universidad Carlos III de Madrid (2018) <https://www.sciencedaily.com/releases/2018/11/181119155940.htm> letöltés ideje: 2021. március 16.
 - www.birosag.hu – civil szervezetek névjegyzékének adatbázis alapú vizsgálata: letöltés ideje: 2021. január 25.
 - Zódi Zsolt (szerk., 2018): *Platformok, robotok és a jog: Új szabályozási kihívások az információs társadalomban*. Gondolat Kiadó, Budapest.

Kiadja a
Pécsi Tudományegyetem
Egészségtudományi Kara
2021.